

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—No. 695.

CHICAGO, ILL., 6. januarja (January 6th), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravišтво (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

BREZPOSELNOST.

Za božična in novoletna darila je dobilo ameriško delavstvo brezposelnost, kakoršne že ni bilo od leta 1914, ki pa ni imela tako velikega obsega, kakor sedanja. V Chicagi pohajkuje nad sto tisoč delavcev od tovarne do tovarne, ki iščejo dela. V drugih industrijskih središčih je še slabše.

Pred vhodi velikih tvornic zopet stoje vsako jutro delavske rezervne armade, toda dela ni. Nove množice delavcev se odslavljajo; industrijska kriza je prišla v deželo s polnim zamahom.

Za časa "prosperitete" se je v nekaterih ameriških obratih zelo utrdil unionizem in delavstvo je dobilo vsaj nekoliko vpliva v narekovanju svojih pogojev korporacijam, ki so jih mogle do gotove meje vpoštevati. Drugega izhoda zanje ni bilo, kajti delavcev je vsepovsod primanjkovalo in družbe niso mogle gubiti časa in gmočnih sredstev za boje proti strokovno organiziranemu delavstvu. V večjih industrijah, kot je n. pr. jeklarska, so šle družbe v nezprosni boj in delavstvo je izgubilo stavko. Manjše tvrdke se delavskemu pritisku za priznanje organizacije niso mogle upirati. Toda čakale so le ugodnega trenutka, da odvezamejo delavstvu vse tiste koncesije, katere so jim dale med vojno in po vojni. Ta ugodni trenutek je sedaj tu. Vsa organizirana mašina ameriškega kapitalizma je sedaj združena v boj za zrušitev strokovnih organizacij. V vse večje industrije hočejo vpeljati "odprto delavnico". Plače se znižujejo vsepovsod, ker "so se pocenile tudi življenske potreščine." Delavstvo sicer še ni opazilo znižanja cen potreščinam v tisti meri, ki bi opravičevala znižanje plač. Nekatere stvari so se nekoliko pocenile. Toda ker so se znižale tudi plače delavcem, pomeni vse to, da so se življenske potreščine za tiste delavce, katerim so znižane plače, še podražile. In ker je tu sedaj še brezposelnost, trka na vrata delavskih družin že pomanjkanje in obup. Za družinskega očeta je najhujše opravilo iskati zaslužek, ki se ga v časih industrijske krize ne najde. In če ga dobi eden, ga izgubi nekdo drugi, ker se je morda zameril kompanijskim priganjačem in so ga odslovili.

Industrijske krize, ki prinašajo brezposelnost, so družabna bolezen kapitalističnega sistema. Dokler bo vladal ta sistem, se bodo med gotovimi razdobji pojavljali časi brezposelnosti. V Ameriki bo še vladal, kajti delavstvo se je izreklo zanj z veliko večino pri zadnjih predsedniških volitvah; ne morda

zato, ker hoče namenoma, zavedno, ohraniti ta sistem, ampak zato, ker živi v veri, da pomeni republikanska administracija v Washingtonu dobre čase za deželo. Če "dobrih časov" ne bo, bodo pri prihodnjih volitvah izročili krmilo vlade demokratom. Morda se celo zgodi, da bo ljudstvo do prihodnjih volitev izpregledalo svoje napake, pa se bo oprijelo stranke, ki hoče odpraviti vzroke, ki povzročajo slabe čase. Čaz bi že bil, da se to zgodi, kajti dostikrat je bilo prevarano in prevarano je v svojih nadah tudi sedaj.

Interesanten je boj, ki ga vodijo trusti proti strokovnim organizacijam delavstva. Slednje pa so takorekoč brezmočne, ker so starokopitne s starokopitnimi vodstvi in kot take nesposobne za uspešen boj v krizah, kakor je sedanja. Ameriško unijsko delavstvo mora postati razredno zavedno, delati mora na političnem in gospodarskem polju, ako noče nekega dne doživeti popolno skrahiranje svojih organizacij. Skrajni radikalni elementi med delavstvom zastopajo mnenje, da je A. F. of L. neozdravljiva in delujejo na svoj način, da jo skrahirajo. To bi po njihovem mnenju dalo možnost, da bi se na njenih razvalinah mogla organizirati močna industrijska delavska organizacija na razredno zavedni podlagi. Duh industrijskega unionizma se širi med delavstvom v tej deželi. Tudi se unijsko delavstvo nekoliko bolj zanima za važna dnevna vprašanja, dasiravno ob vsakih volitvah še vedno glasuje za kandidate kapitalističnih strank. Vzrok impotence ameriškega delavstva je pomanjkanje delavskega časopisja, to je takega časopisja, ki je last in pod kontrolo zavednih delavskih organizacij; na kratko rečeno: v Zedinjenih državah primanjkuje socialističnega časopisja. Kjer ni tega, tudi ne more biti prave delavske zavednosti in kapitalizmu je boj olajšan.

V tej krizi se delavstvo tolaži, da bo v spomladi več dela, da bo meseca marca zasedel svoj prostor v Beli hiši nov predsednik, ki bo prinesel prosperiteto. Kakor da je industrijska situacija odvisna od predsednikovih osebe. Ameriško delavstvo misli tako, ker je naučeno tako misliti iz kapitalističnega časopisja. Pusti se tolažiti z brezplodnimi preiskavami, katerih je zopet polno na dnevnem redu, da doženejo problem brezposelnosti in dajejo nasvete, kako se ga najložeje reši. Kako? Prične naj se z gradnjo potov, predorov in vodnih kanalov za namakanje zemlje po zapadu. To pa ni nobeno zdravilo, nego le izrablja-

nje prilike, da se pride ceneno do delavske moči pri takih podvzetjih.

Zdravila proti brezposelnosti v kapitalistični družbi ni. Vse se producira za profit in če pride nadprodukcija, se obrat industrije za nekaj časa omeji, oziroma ustavi, da se proda nakopičeno blago. Nadprodukcija v tej krizi ni glavni vzrok brezposelnosti, ampak ekonomska anarhija, ki je zavladovala v kapitalističnem sistemu po vojni. Gospodarske strukture raznih evropskih držav so zrahljane in posledice čuti tudi Amerika. Sedanja kriza ne bo kratkotrajna. Kapitalizem skuša vspostaviti predvojne razmere; to se mu ne bo posrečilo. Morda si bo podaljšal življenje, ker bo pri teh poiskusih vendarle upeljal reforme, prilagodne sedanjim razmeram. Same reforme pa ne bodo odpravile kapitalističnega sistema, zato se bo z oboroževanjem nadaljevalo, vršila se bo blazna tekma za pridobivanje trgov, prihajale bodo brezposelnosti in ostale bodo vse druge družabne bolezni, ki jih povzroča današnji sistem. Tega moramo odpraviti s koreninami, in odpravili bomo z njim vojne, brezposelnost, hinavsko dobrodelnost in razredni boj, ker bomo odpravili razrede. Zdravilo za odpravo anarhije današnjega časa pri naša socializem.

Pesem o dobrodelnosti.

Nikjer ne cvete kapitalistična hinavščina tako bujno kakor ravno v Ameriki. Sleparska meščanska demagogija si je tukaj nadela dobrodelno krinko, in s to maškarado misli za nos voditi ljudi, ki sodijo bolj po površni sliki, nego da bi posegli v globočino. Kapitalističnim eiganom je v javnosti vedno na jeziku dobrodelnost in reveži, dasiravno ni pod solncem klike, ki bi bila v resnici bolj nedobrodelna, kakor je današnja roparska družba, ki bi v sedanjem družabnem redu rada izpremenila le to, kar bi se za njen sigurnejši obstanek moglo nadomestiti z institucijami iz srednjega veka.

Razume se, da se ne bomo s kapitalisti nikdar razumeli o socialnem vprašanju, zakaj nasprotja med nami in njimi se ne tičejo posameznih pojavov, metode in taktike. Razlike so bistvene, različni so temelji, na katerih stojimo, različni so cilji, za katere se borujemo. Kapitalisti in njihovi meščanski mešetarji hočejo ohraniti podlago sedanjega družabnega reda, mi hočemo ustvariti novo družbo. Zanje je večno veljaven zakon, da morajo biti na svetu reveži in bogatini; mi hočemo doseči razmere, iz katerih izgine revščina. Za nas je socializem znanost, ki mora preiskati vzroke bede, neizobrazbe in gorja. Mi hočemo izvedeti resnico; oni žele v delavskih vrstah nevednost.

Najmočnejša in vedno sigurna ščita kapitalizma sta: Vera in denar. Kapitalisti vsega sveta se drže s poglavarjem rimsko-katoliške sekte v prijateljskem objemu. Papeži seveda radi svojim

lojalnim kolegóm, ki še niso svetniki na tem svetu, narede protiuslugo, in zato so različni papeži izdajali svoje enciklike, v katerih namigujejo ponižnost napram kapitalistom.

No, pokojni papež Lev XIII., katerega naivnosti smatrajo za delavskega papeža, — je v svoji encikliki "Rerum novarum" povedal, kako naj se zadovolji s tem, da je delavec, poslušen naj bo svojemu gospodarju, in naj bolj misli na drugi svet, kakor na to solzno dolino. Gospodar pa naj ne pozabi, da je navsezadnje tudi delavec človek, pa naj bo usmiljen z njim." In potem so mu peli to pesem usmiljenja, da so nas že bolela ušesa od te zlagane melodije.

Zavedno delavstvo se jim bo za vse to usmiljenje prav lepo zahvalilo. Naš cilj je družba, v kateri sploh ni treba tega bajeslovnega usmiljenja, za katerega hrbtom se skriva današnja na tatvinah in ropu zgrajena kapitalistična družba. Vse to slavljenjo in opevano usmiljenje ne obstoja toliko za ljudstvo, kakor za ljudi, ki potrebujejo revščino in reveže, zato da bi z drobtinami, katere jim dajejo, odvrnili ljudstvo od spoznanja, da je opeharjeno ne za drobtine, ampak za bogastvo.

Izkoriščanje in dobrodelnost sta dvojčka, ki ju pozna zavedno delavstvo že predobro. Največji zatiraleci so navadno veliki filantropje in prijatelji "svojih" delavcev. Tekom leta izprešajo milijone iz njih kosti in krvi, nazadnje pa, da se ne pozabi njihovo ime, vržejo nekaj dolarjev za kakšno kriščevo ustanovo, in stvar je zopet lepo pri kraju, ter se drugi dan zopet začne iznova. To, kar zahtevamo mi, je pravica, ne pa miloščina. V tem boju seveda ne bomo nikdar našli kapitalistov, in meščanskih reformatorjev. Zakaj v družbi, v kateri bi veljala enakopravnost, v kateri bi vsakdo s svojim delom lahko prišel do blagostanja, v kateri ne bi bilo beračev in revežev — v taki družbi ne bi bilo prostora za kapitalistični in meščanski napuh, za kapitalistično gospodovalnost in za filantropsko usmiljenje. Vsa kapitalistična blagodušnost, vsa njihova ljubezen do revežev ni nič drugega, kakor sredstvo, da si ohranijo in utrdijo vlado. Miloščina, odpadki od bogato obložene mize, od katere so odgnani prav tisti, ki so jo pogrnili, naj povečajo med ljudstvom čut odvisnosti, naj uničijo voljo do pravice: skratka naj pomagajo raztegniti sedanje razmere na večnost.

V Nemčiji je 26. decembra umrl Karl R. Legien, predsednik nemških strokovnih organizacij in večletni socialistični poslanec v rajhstagu. Največje politično delo, ki so ga izvršile nemške strokovne organizacije za časa njegovega predsedovanja, je bilo ob času Kappove ustaje, ki je imela namen strmoglaviti Ebertovo vlado in vrniti državne vaje v roke nemškemu junckerjem in slučajno kajzerju. Da pomaga Ebertovi vladi iz zagate, je Legien proglasil generalni štrajk, ki je z enim samim mahom strl vso mahinacijo nemških junckerjev. Pod njegovim vodstvom so strokovne unije tudi pritiskale na vlado, da se podružabi premogokope in vsa druga industrija.

Razredni boj ni razredno sovraštvo.

Četudi ne tajimo, da je za socializem treba nekoliko več znanja kakor za navadno gostilniško zmerjanje, so vendar nekatere njegove resnice tako enostavne, da bi morali pričakovati njih razumevanje vsaj pri tistih svojih ljubeznivih nasprotnikih, ki se radi pobahajo z neko učenostjo. Seveda sta baharija in resnična učenost tako različni kakor kumara in bananas. Ali vendar! Če se gode ena melodija dannadan, ostane naposled tudi povsem nemuzikaličnemu človeku v ušesu.

Nasprotnike imamo, ki hočejo včasih polemizirati s socializmom; svoje ugovore pa izvajajo iz stavka: Socializem je sovražen kapitalistom.

Taka trditev se zdi ljudem brez globokejšega vpogleda povsem pravilna. In vendar je povsem napačna. Da ima socializem veliko opravka s kapitalisti, je dejstvo, ki izvira iz njegovega gibanja. Ali socializem je veliko več; njegov boj velja kapitalističnemu sistemu, kapitalističnemu družabnemu redu — in to je nekoliko več. Poleg tega ne ostaja socializem negativen, ampak je vse-skozi pozitiven. On se ne zadovoljuje s tem, da odpravi kapitalistično uredbo, ampak hoče zgraditi nekaj drugega, popolnoma določenega, na njegovih tleh.

Kapitalisti so tudi srednjemu stanu neljubi. Majhen podjetnik, v čigar delavnici je kakšnih dvajset delavcev zaposlenih, gleda zelo pisano, če sezida kapitalist tovarno, v kateri izdeluje pettisoč delavcev enako blago. Kajti to bo huda konkurenca.

Tak majhen podjetnik bi najrajši odpravil velekapitalista. On zahteva zakone proti velikim tovarnam, proti kompanijam in trustom. Delaveu pa skuša sugerirati, da imata v tem boju enake interese, ker je kapitalist obema skupen sovražnik.

Ali kaj naj izvaja delavec iz te "skupnosti interesa?"

Za malega izkoriščevalca naj dela ceneje kakor za velikega?

Zakaj? Ker bo veliki drugače pohrustal malega. . .

Ali je to res skupnost interesov? Kakšno korist imajo delavci od tega, če se ohranijo male pijavke?

Prav nobene ne, škode pa dosti. Zakaj čim manjši je podjetnik, tembolj je prisiljen, da izkorišča. Rockefeller bi brez skrbj lahko plačeval veliko boljše mezde, nego jih plačuje; lahko bi skrajšal delovni čas v vseh svojih podjetjih; lahko bi dal vsakemu delaveu nekoliko tednov plačanega dopusta na leto. Njegov profit bi se sicer nekoliko zmanjšal, toda nevarnosti ne bi bilo zanj nobene.

Velekapitalista goni nenasitnost, da izkorišča; mali podjetnik pa je prisiljen, ker ga goni skrb za njegov obstanek.

Velekapitalistu prinaša že množina tako velik profit, da mu dežuje takorekoč denar skozi okno, tudi če zelo omeji izkoriščanje.

Mali podjetnik mora do skrajnosti izkoriščati, kajti on mora iz malega števila delavcev izprešati toliko, da more poizkusiti konkurenco z velikim kapitalom.

Kar more živeti samo od najkrutejšega izkoriščanja, to ne sme od izkoriščanih zahtevati podpore in požrtvovalnosti.

Sicer je pa sploh ni požrtvovalnosti, ki bi mogla rešiti poginu namenjena mala podjetja, kajti stotak ne bo mogel trajno konkurirati z milijonom, pa naj se obrača, kakor se hoče. Požrtvovalnost delavcev za male izkoriščevalce bi bila blaznost.

Bila bi pa blaznost tudi tedaj, če bi mogel delavec s svojim stradanjem pomagati, da bi se srednji stanovi ohranili, zakaj s tem bi le raztegnili svoje stradanje v večnost.

Mali podjetniki so nazadnjaki. Oni sanjajo o preteklih časih, ko je bil mali mojster velik gospod, in žele, da bi se vrnili tisti časi. Kapitaliste bi odpravili, če bi mogli, zato da bi napravili nekoliko korakov nazaj, ne pa da bi šli naprej.

Delavstvo pa nima prav nobenega razloga, da bi se vračalo v preteklost, ampak upira svoje poglede v bodočnost. Pot delavstva je pot človeštva.

Ta pot vodi skozi kapitalizem. Četudi poznamo vse njegove grehe, vendar vemo, da je neizogiben. Če sem osem let star, sem otrok; če jih štejem štirideset, sem mož. Ali iz prve dobe v drugo ne morem skočiti, ne da bi bil nekaj časa mladenič. Ako posejem danes pšenico, mi ne more jutri zrela zrasti, seme mora najprej vzkaliti, zrasti morajo koreninice, zrasti mora bilka, priti mora cvet, šele iz njega nastane plod, in tudi ta mora imeti svoj čas, da dozori.

S človekom je prav tako; in s človeško družbo tudi.

Če vemo to, bi morali biti naši možgani zasukani, ako bi gradili svoje delo na sovraštvu do kapitalistov. Izza fevdalizma, izza manufakture je moral priti kapitalizem; brez kapitalistiv pa ni kapitalizma.

Čemu bi jih torej sovražili?

S tem ni rečeno, da jih ljubimo. Sofisti naj nikar ne poizkušajo takih izvajanj. Kjer ni sovraštva, še ni treba, da bi bila ljubezen.

Med nami in med kapitalisti je boj. Ali tukaj ne gre za oseben boj. Socialisti prav nič ne koprne po tem, da bi spravili Rockefellerje, Astorje, Morgane, Carnegije, Rotschilde, Kruppe itd. s sveta, temveč jim privoščijo dolgo življenje in mnogo otrok. S smrtjo enega izmed njih ali pa tudi vseh ne bi nič pridobili, zakaj če so ti ljudje glavni stebri kapitalističnega sistema, vendar ni ves sistem v njih in ne umre z njimi.

Odpravi pa se lahko kapitalistični sistem, ne da bi moral le eden izmed teh imenitnih gospodov izumreti življenje. Socialistična družba se lahko organizira kljub kapitalizmu, čim dozori delavski razred zanjo.

Boj s kapitalisti nikakor ne izčrpava socialističnega boja, temveč je le njega del. V celoti je

socialistični boj naperjen proti uredbam kapitalistične družbe, ki so gospodarske in politične, ter proti vsemu, kar vzdržuje te uredbe.

Tako je naš boj namenjen klerikalizmu in militarizmu, ker sta to dva stebra kapitalizma. Namenjen pa je tudi nevednosti, ki je najmočnejša podlaga razrednega gospodstva. Obrača se proti današnjemu izkoriščanju, ker jemlje to delavstvu moč in sposobnost za boj.

Kdor misli, da je označil socializem, če pravi, da sovražijo socialisti kapitaliste, je smešen. Ako bi bilo to sovražstvo vsebina socializma, bi bilo naše delo lahko. Kajti sovražstvo vcepiti ljudem v srce ni težka naloga; to vedo naši sovražniki prav dobro.

Ali socialisti imajo mnogo več in mnogo težjega opravka. To nič ne de. Izvršili bodo svojo nalogo, ker čutijo v sebi več moči, nego mislijo naši ljubeznivi nasprotniki in učeni kritiki.

Špekulacija z žitom v srednjem veku.

Preskrbljevanje krušnih pridelkov milijonskim državam je dandanes najvažnejši problem družbe. Žita vseh vrst se na svetu pridelala dovolj za prehrano vseh ljudi, kljub temu trpe milijoni pomanjkanje in ravno to zimo so celi narodi izročeni lakoti. Žitni trg kontrolirajo špekulantje in tako je mogoče, da kljub obilici žita, kljub modernim prometnim sredstvom, ki preprečajo svet, trpi ljudstvo v raznih krajih sveta lakoto, medtem, ko leži v drugih ogromne kupe žita, ki čaka odjemalcev.

Špekulacije z žitom niso moderna iznajdba. Zanimivo je torej, kako so ravnali v tem pogledu v starodavnih dobah ob vojni in v mirnem času. Pogled v tiste čase nam ne nudi razveseljive slike, pač pa nam priča o senčnih straneh tako slavljene tedanje kulture. Prevažanje je povzročalo velike stroške in težkoče, zaradi tega se je zasebna in mednarodna trgovina z žitom, enaka naši moderni, navadno le slabo obnesla, kadar je nastala lakota.

Trgovina z žitom je bila v starem veku, kakor pravi G. Ferrero v neki svoji kritiški študiji, "špekulacija na kraje in pokrajine," v katerih je bila lakota; tedaj ni bila trgovina kakor danes, trajni pomoček za preskrbovanje dežel vobče z žitom in kolikor mogoče po enakih cenah. Demostenes že pripoveduje v nekem svojem govoru o čudnem trstu trgovcev, ki je špekuliral z lakoto v posameznih deželah ob Sredozemskem morju tako, da je dodajal žito iz onih dežel, v katerih je bilo cenejše, v take kraje, v katerih je bila lakota in je bilo žito drago, ter se okoriščal z velikim dobičkom. Enako pravi tudi Ksenofont izrečno, da žitni trgovci izrabljajo lakoto za svoje dobičke.

Nekatere države so uvedle zaraditega posebne prisilne naredbe. Tako so morale na primer atenske ladje ali ladje, ki so bile najete z atenskim denarjem, ki so izvažale žito iz bogatih dežel ob Črnem morju, plačati ob povratku del voznine v žitu, če ne, so bile strogo kaznovane. Iz Demostenovega govora proti Formiju se razvidi celo, da je smel

biti kapitan ladje, ki je trgovala med Atenami in krimškimi grškimi naselbinami z žitom, kaznovan s smrtjo, če je žito, ki ga je imel na ladji, oddal v drugem pristanišču, ne pa v Atenah.

Pomanjkanje žita je pa tudi imelo še drugo znamenito posledico. V starem veku je bilo težavno preskrbovati mesto s 100,000 prebivalci s krušnimi pridelki. Iz tega vzroka je tudi razumljivo, zakaj so bila mesta v starem veku le majhna; to je tudi vzrok, da ne smemo verjeti vestem, ki pripovedujejo o velikanskih mestih. Iz tega je dalje razvidno, da je v takih krajih in deželah, ki so obogatele s trgovino in industrijo kakor Atika, ali Italija, ki je obogatela s skopuštvo in uvozom kapitala, in kjer se je prebivalstvo lahko priseljevalo z dežele v glavno mesto, postalo preskrbovanje z živilom silno težavno ter da je zaraditega postalo to važno vprašanje politike. Znano je že vsa stoletja, kako je rimsko ljudstvo kričalo po ulicah "panem et circenses," kruha in iger, in za časa cesarjev je bil cesarski prestol večkrat odvisen od posesti Egipta, ki je zakladal rimsko cesarstvo z žitom. Tako je ta trgovina v starem veku, ko se je razvila v žitno špekulacijo, v marsikaterem oziru igrala odločilno politično vlogo.

Od kod izvira pojem besede "delo".

Predno se podamo v našo razpravo, moramo se nekoliko seznaniti s filologijo (jezikoslovje ali jezikoznanstvo), to zelo zanimivo vejo moderne vede.

Filologija je nauk o postanku in razvoju jezikov. Kakor geologi študirajo kamnite plasti in v njih iščejo dokazov za svoje teorije o razvoju zemeljske skorje, tako brskajo filologi za besedami v različnih jezikih, živčih in izumrlih, jih analizirajo, primerjajo s sorodnimi besedami in pojmi in skušajo dognati od kod izvirajo in kaj so pomenile v začetku.

Predvsem je treba konstatirati fakt, da je jezik ravno tako podvržen naravnim zakonom razvoja kakor vsaka druga živa stvar na svetu. Jezik se rodi ali razvije, živi in umrje, toda njegovi elementi niso izgubljeni niti po smrti, čeprav se morda ne ohrani v knjigah. Na tisoče jezikov je že izginilo s sveta, od katerih ni bila zapisana niti ena beseda, kljub temu še živijo prvotni elementi teh jezikov. Kje? V drugih, še živih jezikih: potepajo se kot razbiti svetovi v vsemirju, ki jih vidimo od časa do časa v obliki kometov. Stara mesta so razpadla in izginila s površja zemlje, ampak kamenje starega zidovja je bilo porabljeno za zidanje novih mest. Tako je tudi z jeziki. Iz starih zrastejo novi; besede se sicer spremenijo in izgube svoj prvotni pojem, toda po njihovih originalnih zlogih — ki jih filologi imenujejo korenike — jih je mogoče slediti daleč nazaj, ko so še živele v pradavnem jeziku.

Na ta način se je filologom deloma že posrečilo, da so odkrili korenike jezika, iz katerega izvirajo vsi jeziki današnjih civiliziranih narodov v Ev-

ropi, to je onih narodov, ki so izšli iz predzgodovinskega arijskega plemena v Aziji.

Filologija je torej zelo važna pomožna veda pri razgrinjanju teme, ki še zakriva dobe stare človeške družbe. Besedne korenike vseh sedanjih jezikov segajo daleč nazaj v barbarsko dobo, ko so naši praočetje Arijei še živeli neločeni nekje v centralni Aziji. Te korenike nam tudi odkrivajo dober del zgodovine naših arijskih pradedov. Česar nam ne povedo izkopine in grobovi, govore besede, ki so se več ali manj izpremenjene ohranile v jezikih, otrocih arijskega prajezika. Ta prajezik je bil po svoji obliki zelo reven kakor so bili in so še danes vsi primitivni, enozložni jeziki.

Znanstveno raziskovanje jezikov in spoznanje resnice, da se jezik tudi razvija, je staro dobrih sto let. Prej so imeli tudi takozvani učenjaki zelo čudne pojme o izvoru jezikov kakor o vsem drugem. Verjeli so, da je bila hebrejščina, v kateri je bil spisan stari testament sv. pisma, prvi jezik na svetu in mati vseh drugih govoric. Cerkevni očaki niso nikdar dvomili, da to ni res. Sv. Jeronim je zapisal, da "ves svet dokazuje, da je bila hebrejščina začetek vseh govoric na svetu". V 16. stoletju so se celo prepirali, v katerem jeziku je govoril Bog z Adamom v raji, in našel se je neki Joannis Goropius, ki je leta 1580.) izdal knjigo v Antverpu, v kateri pravi, da so v paradizu govorili v holandskem jeziku. Neki Andre Kempe je pa zapisal, da je Bog govoril z Adamom v švedskem. Adam je odgovarjal v danskem in kača je govorila z Evi v francoskem jeziku! — Proti koncu 18. stoletja je pa bil odkrit staroindijski jezik Sanskrit. Odkritje tega jezika je bilo epohalnega pomena, ki je podrlo vse prejšnje pravljice o židovskem izvoru jezikov. Sanskrit se je ohranil v starih, svetih indijskih spisih, v takozvani "Vedi" in "Rig-Vedi", ki je za Indijce to, kar je biblija za kristjane. Sanskrit je torej indijski klasični jezik kakor sta latinščina in stara grščina. Sanskrit je postal mrtev jezik okoli leta 300 pred Kristom, toda omenjeni spisi (Veda) so bili spisani kakih tisoč let pred Kristom, vsled česar so starejši kot so najstarejši grški in latinski spisi.

Kar je obrnilo posebno pozornost na Sanskrit, je bila velika podobnost tega jezika z romanskimi, germanskimi in slovanskimi jeziki, z grščino, keltščino itd. Filologi so tedaj prišli na srečno misel, da mora biti Sanskrit v sorodu z omenjenimi jeziki. Izprva so celo mislili, da je Sanskrit materni jezik latinščine, grščine, slovanske itd., ali kmalu so se prepričali, da je le brat teh jezikov. Takrat je nastal naziv "indo-evropejski" za vse narode, ki govore sorodne jezike, izvirajoče iz stare Arije v centralni Aziji.

V dokaz, kako je stari indijski Sanskrit podoben drugim indoevropskim jezikom, navajamo tukaj besede, ki se v tem jeziku rabijo za številke od ene do deset: **ek, dvi, tri, čatur, panč, šat, sat, aght, nava, das.** — Slep oziroma gluhi mora biti kdor takoj ne spozna velike sorodnosti v teh besedah.

Nemški učenjak Leibniz je bil prvi, ki je dal raziskavanju jezikov znanstveno podlago in principe. On je položil pravilo, da je treba najprej študirati sedanje jezike, jih primerjati, najti fonetična popačenja in potem jim slediti nazaj do izvora sorodnih besed — do korenik. Tega principa so se filologi držali in uspeli. Na polju filologije je sicer še veliko dela, marsikaj še čaka rešitve, ampak glavna uganka: kje je izvor jezikov — je rešena.

Filolog Max Mueller, tudi Nemeec, ki je pa dolgo vrsto let bival in predaval v Londonu ter izdal več dobrih knjig, in kateri je posvetil vse svoje življenje tej vedi, je dognal, da vsi indoevropski jeziki izvirajo iz 800 arijskih korenik, ki predstavljajo 120 pojmov in pomenov. Teh 800 korenik in 120 pojmov je temelj vseh arijskih jezikov. Kako reven je bil začetek, a kako bogata in komplicirana je besedna zgradba sedanjih jezikov!

Med temi korenikami je tudi tista, s katero se bomo zdaj bavili, če hočemo dognati od kod izvira pojem besede "delo". To je korenika AR.

Korenika AR pomeni v originalu odpreti zemljo, to je obrniti brazdo sveže zemlje. Iz te korenike je nastala beseda **arare** v latinščini, **aroun** v grščini, **orati** v staroslovensčini, **arti** v litvinskem, **arjan** v gotškem, **erjan** v anglosaškem in **to ear** v moderni angleščini.

Iz te korenike se je razvilo tudi ime orodje za "odpiranje zemlje", kakor so Arijei, naši predniki v Aziji, imenovali oranje v svojem primitivnem naziranju. Tako imamo v latinskem **aratrum**, v grškem **arotron**, v staroslovenskem **oralo**, v litvinskem **arklash**, v keltskem (Korničani na Angleškem) **aradar**, (Velši v Angliji pravijo plugu **arad** in v irskem je **orati ar**) in v starem norveškem **ardhr**. V Sanskritu je beseda **aritra**, ki pa ne pomeni pluga temveč veslo. Slovenska beseda **plug**, ki pomeni ravno to kot **oralo**, ni v nobenem sorodu s koreniko AR, kakor ni angleški **plough**, ali **plow**, in nemški **pflug**, je pa v sorodu z besedo **plava** v Sanskritu, ki pomeni ladjo in izvira iz korenike **PLAU**, to je plavati. V stari grščini je ladja **ploion**, v anglešaškem je veslo **ar**, v moderni angleščini pa **oar**; v latinskem je veslo **remus**, v grškem pa **aretros**. Kako je to, da izhajata plug in veslo iz ene pojmovne korenike? Kaj sta imela plug in ladja skupnega v časih naših primitivnih prednikov?

Pomakniti se moramo nazaj najmanj deset tisoč let in obiskati Arijo, našo pradedovino v Aziji. Arijei so imeli — kakor vsi primitivni rodovi — drugačno naziranje o stvareh kot imamo mi danes. Zelo priprosto, rekli bi otroško je bilo to naziranje. Pri njih je imelo oranje zemlje s plugom in oranje vode s čolnom oziroma z veslom eden in isti pojem. Plug je rezal brazde na polju, čoln je rezal brazde na vodi in zato so si zamislili z besedico **ar** "odpiranje zemlje in vode; plug je bil ladja na polju in ladja je bila plug na morju, jezeru in reki. Iz tega izvira, da imamo v slovenskem besedi plug in plavati, ki nimata danes prav nič skupnega, izhajata pa iz ene arijske korenike, namreč iz **plu**, ki pomeni pluti, plavati, brodariti itd. Na drugi strani sta

besedi orati in veslati, ki zopet izvirata iz ene in iste korenike **ar**. — Stari Latini so imenovali plug "svinjski rilec"; odtod izvira "porca" v latinskem, ki pomeni zorano polje, dočim je latinski "poreus" prešič. V sanskritovski Rig-Vedi se plug naziva tu¹ di **vrika**, to je volk, ki trga zemljo kakor volk ovco. — Ne smemo se čuditi. V sanskritovski Vedi, v kateri so ohranjene svete himne starih Indijcev — staroindijski psalmi — se čita o kravah, ki so vsak večer ukradene, zjutraj pa najdene in pripeljane nazaj v hlev. Krave so pomenile večer in jutro. Noč je bila rop dneva, torej krav, in dan je bil, ko so bile roparju odvzete krave. Tako so si stari Indijci, potomci Arijecev, tolmačili naravne pojave pred tritisoč leti.

Vrnimo se h koreniki **AR**. Ta besedica pa ni pomenila pri Arijeih samo oranja na polju in veslanja na vodi, temveč vsako delo. Pravzaprav je bilo obdelovanje polja edino delo v tistih časih, ki je nekaj štel. Pridelovanje žita je bilo častno in plemenito delo, glavna umetnost in kultura, ki je povzdigovala Arijece nad njihove sosedje na severu, Turane, ki so še bili lovci in pastirji. In tako je beseda **ar** sčasoma pomenila vsako koristno delo in tudi sadove dela ter zemljo samo.

Iz te korenike imamo besede **rabota** v staroslovščini, ki se je ohranila v mnogih slovanskih jezikih (**rad** v srbohrvaščini), **arunti** v starih germanskih narečjih in **arbeit** v moderni nemščini, **erred** v anglosasščini, **erfidhi** v stari norveščini in **labor** v latinščini. Vse te besede pomenijo v splošnem delo. Jakob Grimm dokazuje, da sta si besedi labor in rabota v sorodu. Ta jezikoslovec tudi piše, da je staroslovenska beseda **rab** ali **rob**, suženj, nekoč pomenila delaveca na polju.

Arovra v grščini in **arvum** v latinskem, polje, tudi izvirata iz **AR**. **Ars** in **artis** v latinskem in **art** v angleškem, umetnost, so prvotno nedvomno tudi pomenile umetnost vseh umetnosti — delo na polju. Beseda "zemlja" v mnogih arijskih jezikih tudi izvira iz iste korenike: grško **era**, Sanskrit **ira**, gotško **airtha**, staronemško **ero**, galsko **ire**, anglosaško **eorthe** in angleško **earth**. Izprva so te besede pomenile polje, pozneje pa zemljo v splošnem. Staronorveška beseda **ardhr**, ki je prvotno pomenila plug, se je potem razširila na pojem imetje, bogastvo. To je naravno. Plug je že pomenil bogastvo, kdor ga je imel v onih davnih časih. Na ta način je tudi nastala latinska beseda **pecunia** (denar) iz besede **pecus** (živina), ker so plačevali z živino drugo blago. Angleška beseda **to pay** (plačati izvira iz latinskega **pacare**, pomiriti. Upnika si pomiril s tem, da si mu vrnil dolg in tako je prišel moderni pomen "plačati" iz pomiriti. **Government** (vlada) izhaja iz latinskega **gubernare**, kar je bilo izprva, krmariti ladjo. To dokazuje, kako so se iz majhnih in omejenih pojmov razvili splošni pomeni.

Končno pomeni korenika **AR** tudi ime ljudstva, ki je prednik vseh indoevropskih narodov. Ime **Arija** izvira iz besede **arja**, kar pomeni dober, višji, plemenit. Tako so se nazvali ponosni Arijei, ki so menda bili prvi poljedelci na svetu. Arijsko ljudstvo je živelo — kakor že omenjeno — v centralni

Aziji, najbrže na planotah, ki segajo zapadno od Belurtaga in Mustaga ter do izvirov rek Oks in Jaksart. V dobi, ko so Arijei še živeli skupaj — najmanj pred osem do deset tisoč leti — so že imeli udomačeno živino, obdelovali so polje, kovali so orodje in orožje iz surovega železa, znali so že tkati platno za obleko, žgati lončevino in delati razne nakite, gradili so lesene hišice, čistili bogove, volili so si glavarje, organizirani so bili v rodovinskih zadrukah in bratovščinah, imeli so še materinsko pravo in govorili so enozložni jezik, ki še ni bil Sanskrit ne latinski, grški, tevtonski niti slovanski, toda imel je v sebi kali vseh teh jezikov. Njihovi sosedje na severu so bili takozvani Turani, ki so bili še nomadi, torej na veliko nižji stopnji od Arijecev. Turanci so predniki današnjih Turkov, Fincev, Madžarov, Tatarjev, Baškirjev, Samojedov itd. Arijei so se naravno ponašali, da so več kot Turani in zato so se imenovali **Arja**, poljedelci, kar je v tistih časih pomenilo plemenite in višje ljudi.

Ko je Arijem postala njihova skupna domovina pretesna, so se pričeli seliti na jug, vzhod in zapad. Dve poti sta držali v Evropo, ki je bila takrat pokrita z ogromnimi pragozdi, le na planjavah v bližini rek, jezer in morja so živeli neznani divji, nomadski rodovi. Ena pot je bila južno od Kavkaza — čez sedanjo Perzijo, Armenijo in Malo Azijo ob obali Črnega morja in čez ožino pri današnjem Carigradu na Balkan, otoke v Egejskem morju ter v sedanjo Italijo. Po tej poti so šla italiska in grška plemena, Makedonci, Traki, Daki, Iliri itd. Iliri so se naselili v današnji Albaniji, Dalmaciji in tudi po nekaterih sedanjih slovenskih krajih. Iransko pleme (Zoroastri, častilci ognja, katerih jezik se je ohranil v spisu "Zend-avesta", predniki Perzov) se je vstavilo južno od Kaspiškega morja. Druga pot je držala severno od Kavkaza čez sedanjo južno Rusijo. Po tej poti so mahali najprvo Kelti, potem Goti in druga tevtonska plemena in nazadnje Slovenci. Indijci so se obrnili na jug, nekateri rodovi pa proti Tibetu in Kitajski.

Tako so se razkropili "plemeniti poljedelci". Arijei, v neznani nam dobi, toda vsekakor dolgo prej predno je po sv. pismu "Bog svet ustvaril". S seboj so nesli seme svoje kulture in svojega jezika, ki se je kmalu razdrobil v nebrojne dialekte, toda korenike starega jezika so ostale in danes jih filologi odkrivajo iz osrčja modernih jezikov in v njih čitamo zgodovino naših predzgodovinskih prednikov.

Da so bili Arijei na visoki — najbrže na najvišji — stopnji takratne barbarske kulture, se razvidi iz tega, ker so že znali topiti železno rudo in kovati primitivno železno orodje in orožje. Kako pa vemo, da so poznali železo predno so se razšli? V gotškem jeziku je železo **ais**, v Sanskritu pa **ajas**. Goti so bili staronemško (germansko) plemo, Sanskrit so pa govorili stari Indijci najmanj pred tritisoč leti. Stari Nemci si niso mogli izposoditi te besede od starih Indijcev niti narobe, torej je logično, da sta morala oba plemena imeti enako besedo za pojem železa, ko sta bivala še skupaj v azijski pradomovini. — Mi danes ne bi imeli enakega izraza v mnogih

arijskih jezikov za hišo, če ne bi bili Arijei že gradili hiš, čeprav samo iz protja in blata. V Sanskritu je hiša **dama**, v grškem **domos**, v latinskem **domus**, v keltskem **daimh** in v staroslovenskem **domu**. Lahko nam je uganiti, da se je hiša prvotno nazivali **dom**, kar je potem postal razširjen pojem za domačijo in domovino. Enako podobnost imajo v omenjenih jezikih imena domačih živali in rastlin, žita, tekočin (voda, vino, olje) in raznega orodja ter imena oče, mati, brat in sestra. Lahko bi našli nebroj slučajev, ako bi nam dopuščal prostor. Na ta način — iz arhiva arijskih jezikov — se zdaj piše zgodovina stare Arije, ki sega daleč nazaj pred dobo, s katero se bavi takozvana "občna zgodovina".

Ime Arija se da tudi slediti v mnogih jezikih. V sanskritovski Vedi se čita, da so bile tri indijske kaste — Bramanci, Kshatrijasi in Vaisijasi — arijske; člani teh kast so bili iz "dobrih in plemenitih rodbin." V staroindijskem zakoniku, ki ga je dal Manavas, se Indija imenuje "Arija-avarta", to je bivališče Arijeev. V himnah Vede se poziva bog Indra, da naj očuva svoje častilce Arijee in kaznuje njihove sovražnike Dasijuse. V spisih starih Perzov, oziroma njihovih prednikov Zoroastrov se imenuje njihova domovina "Airjanem vaejo", arijsko seme, dežele nearijskih rodov se pa imenujejo "anairjao dainhavo". Starogrški zgodovinar Strabon, ki je prvi omenil stare Slovence, je krstil vse pokrajine od Indijskega do Kaspiškega morja Arijana. Helanik, ki je pisal pred Herodotom, naziva Perzijo Arijo. Burnov smatra, da ime Armenija tudi izvira iz stare Arije. Stara Tracija se je tudi imenovala Arija. V zgodovini starih Nemcev se nahajajo imena Ariovistus. Po mnenju nekaterih filologov izvira tudi ime Irska in Irei iz te stare besede.

Zašli smo predaleč od našega predmeta. Razložiti smo hoteli od kod izvira pojem besede "delo" in to smo po možnosti storili. Pri tem smo se morali dotakniti zgodovine Arijeev — in ta zgodovina še izdaleč ni popolna — naših praočtov v Aziji, ki so na svetu, to je prvi oratarji, in prvo kultiviranje bili — kolikor je do zdaj dognano — prvi delavci zemlje je bilo prvo delo v sedanjem pomenu besede.

Trgovske zbornice v vseh večjih mestih Zedinjenih držav delajo načrte za boje proti unijam, katere mislijo spraviti iz površja. Tem načrtom v prilog gre sedanja brezposelnost, ki postaja od dne do dne večja. Posebno akcijo proti poizkušnji, da se organizira delavstvo v jeklarski industriji, pa vodi glavni stan jeklarskega trusta v New Yorku. To se namerava doseči na ta način, da se organizirajo vsa v železno stroko spadajoča podjetja. Ta sporazum je bil storjen pravzaprav že pred časom, a se sedaj le še po svojem obsegu spopolnjuje. Kakor vedno, se vrše tudi radi tega sedaj nekakšne preiskave, ki pa niso nič drugega kakor pesek v oči ljudstvu. Kar služi kapitalizmu je sveto in mora biti nedotaknjeno, kar pa služi delavskim interesom, je treba takoj uničiti. — To je zakon, ki velja v sedanji družbi, in bo veljal, dokler ne pade ta sistem in se nadomesti s socialističnim.

Ivan Molek:

Pred zarjo.

Noč ledena je pokrila zemljo.
Toplo je na pirovanju zajedalcev,
zbranih pred oltarjem Baha,
pri telefonu zlatem teh malikovalcev.

Strast napila jim zdravico,
strast spotila jim pohotna je telesa,
indijanski bojni ples pleše družba,
v rokavicah belih jim drhtajo prsti.

Noč se stara in ledene sveče vliwa.
Na dvorišču zbira se armada gostov
nepozvanih, bosih nog in golih rok,
v cape njih telesa izsesana so zavita.

Že umiče noč se zarji; plesna družba
še vrti se. Rokavice bele padajo na mizo:
Smrt jim, ki ugrožajo nam zlato tele!
Smrt jim, ki povzročajo nam krizo!

Obležala družba je pijana,
prsti v rokavicah belih so drveni.
Pred palačo zbrana je armada gostov
resolutnih, ki sprejeli so vabilo.

OTTAKRING.

Ivan Cankar.

(Konec.)

Otroci so se podili po cesti, kričali so, igrali in lovili, kakor vsi drugi otroci; toda obrazi so bili pre-stari, preohlapni, preveč izkušeni; — v strupenem prahu so povaljani, — je pomislil Pavel Negoda in hlad mu je spreletel srce.

In strah:

— Kaj sem jim podoben, da me je gnalo med-nje? . . .

Prišla mu je naproti mlada ženska, zelo drobna in nežna, v život in leca še otrok, v izraz oči in ust-nie že dozorela ženska, ki je bila spoznala življenje ter ga z grenkim smehljamem zavrgla.

Ko je šla tik mimo, ga je pogledala izpod težkih las naravnost in natanko; zdelo se mu je celo, da ga je bila pozdravila, čeprav le mimogrede, le v raz-mišljenosti, morda v spominu na koga drugega. —

Razveselil se je in lažje mu je bilo.

— Zahvaljena za pozdrav, pa če si ga dala po-nevedoma, ob spominu na onega drugega, ki je bil šel in ga več ne bo! . . . Sestra si mi v duši, nič dru-gače ni! Sorodniki se spoznajo na prvi pogled, če-prav se niso videli svoj živ dan. Nekje je skrivno znamenje, zasiže iz oči, pokliče na ustnice tih smeh-ljaj . . . Srečujemo se po naključju, ne vemo si ime-na, pa vendar je med nami zvestejša vez, nego med brati in sestrami po krvi!

Zablodil je v tesno ulico.

Hiše so bile tam starinske, nizke in dolge; morda poslednji ostanki iz vaških časov. Tuintam se je razmahnila med njimi ogromna fabrika s slokimi, začrnelimi dimniki. Na križišču ulic se je prikazala časih razsežna jasa, ki je bila od daleč parku podobna; krivenčastih, golih, zaprašenih dreves, samo spomin — mladosti in lepote, okamenelo senco življenja, ki ga nikoli bilo ni...

Zapihal je veter in ves grozotni park s pesterami, vozički in otroci je bil zavrt v rumenkast zadržljiv prah.

Z vegastih vrat pritlične sajaste hiše ga je klical napis:

"Soba v najem."

Papir se je svetil od masti; — najbrž je bila nekoč slanina zavita vanj. Pisava je bila okorna, težka roka se je bila trudoma poizkušala na papirju.

Šel je po dolgi veži ter prišel na prostrono dvorišče, z okroglim, spolskim kamenjem postlano in prepreženo s črnimi lužami pomij. Na obeh straneh dvorišča so se vrstile duri; nekatere so bile odprte, in smrdelo je po neopranem, v blato, žganje in bolezen zakrknjenem uboštvi; otroci so vreščali, ženske so se prepirale s evilečimi glasovi.

— Na prve duri potrkam! — je rekel Pavel Negoda in je tako storil.

— Kaj bi radi?

Na pragu se je prikazal postaren dedec, v copatah in golorok. Na razgubano čelo so mu padali v kuštrih sivi lasje, gledal je napol osorno, napol začuden, v črni, smolasti roki je držal škorenj.

— Ali bi vi dali kabinet v najem?

— Bi... ampak...

Premeril ga je nezaupno in v zadregu.

— Bi že... ampak kabinet še ni čisto v redu... saj ga lahko pogledate...

Šla sta preko dvorišča na drugo stran; tam je starec odprl nizke duri ter pokazal v izbo, ki je bila popolnoma prazna.

— lejte... saj sem rekel, da še ni čisto urejena! Ampak do noči bomo že napravili, bomo že napravili!

Izba je bila podobna vlažnemu brlogu. Nekdo jo je bil za silo in le površno pobelil; stene so bile lisaste, tla so bila z ometom posuta in od apna oškropljena. Ob durih je bilo vdeleno okence z eno samo šipo. Zgodaj jeseni je bilo, toda izba je bila tako mrzla...

Pavel Negoda je zašklepetal z zobmi.

— Kaj tukaj... da bi človek spal? — je vprašal ponevedoma.

— Zdaj še ni postelje, saj sem rekel! Pa jo takoj privlečem! Do noči bo vse urejeno, kakor se spodobi!

— Pridem... pridem, — je hitel Pavel Negoda.

Mudilo se mu je na široko cestó, kamor je sijalo solnce. Legel mu je bil mraz na dušo.

— Tudi v brlogih spe ljudje, rode se, ljubijo in mrjo... Ali se vsemu temu pravi življenje, tej črni

strahoti od prve do zadnje ure? Življenje je, in kdo ve, morda je ta črna grozota še posuta z zlatimi cekini, z radostjo, ki je ne poznam; vse toplejše in miljeje sijejo zvezde na temnem nebu.

* * *

Že se je zmračilo. Tudi široka cesta je bila v senci, le od visokih streh in od dimnikov je odsevala večerna zarja. Ulice so bile glasnejše, zmerom bolj obljudene.

Delavci so se vračali v gručah iz fabrik in delavnic, ženske so postajale na pragih in v vežah.

Zdelo se mu je, da je na vseh obrazih nekaj vselega, mirno zadovoljnega — počitek po delu, — odrešenje od suženstva, ura samosvoja; še skrb, neusmiljena kovačnica, ustavi časih svoje kladivo in zadremlje.

Začutil je utrujenost, ne toliko od dolgega romanja, kakor od hudih in žalostnih misli, ki so mu sršele u dušo iz vsakega kota, iz vsake veže, s sivega zidovja in s strmih streh, od vsakega obraza in iz vsakih oči.

Potrle so ga in ga razveselile, potisnile ga ob tla in ga povzdignile, ali zbegale so ga do kraja, daleč in v sree nezaupnost in — plahost.

Namenil se je nakratko, da pozvori ob najbližnjih durih ter da ostane tam.

— Saj je vseeno! Kjerkoli se vstavim, bom tuje, vsiljenec... če je nanovo pobeljen brlog, ali če je soba za visokošolca — —"

"Soba za gospoda v najem."

— To je jasno, brez ovinkov, brez posebnih zahtev in brez posebnih obljub!

Pisava je bila šolarška, natančna in pravilna; po snažnih, umerjenih, skoraj plahih potezah je bila pisava šolarice, ne šolarja.

V sobi je stala debelušna ženska z brezovo metlo v roki. Pogledala ga je osorno, neznanca, ki je bil vstopil upognjen ter se neodločno oziral po durih in stopnicah.

— Kaj bi pa... koga iščete?

— Ali ni v tej hiši kabinet v najem?

— Je... tam gori! — je pokazala s palecem preko rame.

Šel je počasi po stopnicah.

Ni šel več ogledavat zaradi radovednosti in zabave, temveč zdelo se mu je samemu, da gre naravnost domov, da je bilo vse prejšnje romanje zgolj pohajkovanje brez cilja in da je bila pripravljena zanj prijazna izba, za katero je ves čas vedel in ki jo je poznal že od zdavnaj.

Pozvonil je v drugem nadstropju ob steklenih kuhinjskih durih, ki se niso takoj odprle.

— Potrpite malo! — ja zaklical od znotraj ženski glas.

— Kaj smo res že tako domači? — se je nasmehnul Pavel Negoda.

Odklenila mu je ženska, ki si je bila za silo ogrnila z otiračo roke in rameni; — lasje so bili še mokri in so se sprijemali na čelu in ob sencih. Smehljal se je v zadregu.

Pravkar umita in utrta lica so žehlala toploto, črne oči so gledale zvedavo in skoraj razposajeno izpod gosposko vzbočenih obrvi.

— Saj je tukaj... ali sem prav prišel? — se je poklonil.

— Seveda je... kar naprej stopite! Koj pridem, da si le bluzo oblečem!

Stopil je proti durim, pa ni vedel, kaj da bi.

— Kar odprite, saj sta le obadva pamža notri!

Ko je stopil v izbo, se mu je zableščalo pred očmi; od nasprotnne nizke strehe se je bila čudežno odbila večerna zarja ter udarila naravnost skozi okna.

Na zofi za mizo je sedelo dvoje otrok, dekletce in deček. Obraz dekletca je bil ves v luči, lasje so bili pozlačeni, solnčni žarki so se smejali iz mežikajočih oči, poigravali se na ustnicah.

Deček je bil v senci; njegove oči so bile velike, temne in razumne, obraz je bil ozek in bled.

Pogledala sta ga radovedno in šlo jima je na smeh, ker je bila večerna zarja napravila nebeško glorio iz pšeničnih las Pavla Negode.

Gospodinja je prišla takej za njim.

— Kaj se smejeta? Čemu ne pozdravita gospoda? Ne zamerite gospod, preneumna sta še, — preveč razposajena, nobena šiba ne pomaga nič... Tam je izba, te duri so! Hodili boste skozi kuhinjo in skozi našo sobo, ali saj tako ne boste vodili deklet in pijancev seboj!

— Kako to veste? — se je nasmehnil.

— Na obrazu vam je zapisano — se je nasmehnila tudi ona. — Poglejte si izbo! Če vam bo povšeč, kar ostanite. Prazna je že mesec dni.

— Ostanem! — je rekel, komaj da je bil prestopil prag.

Izba je bila podobna vsem študentovskim izbam, kolikor jih je Pavel Negoda kdaj videl.

Zadaj ob steni postelja, ob oknu miza, pred mizo stol, kraj duri starinska zofa.

Sorodne so si te izbe druga drugi; ali vendar stanuje človek v eni le štirinajst dni, pa mu je kakor lastni obraz v ogledalu; — bližnja in dalnja, draga in priskutna, vse hkrati.

Zabledele rože na stenah, strastni ornamenti na stropu, so mu ljubice in so mu znanci. Z resnimi očmi so gledali nanj, kadar se je bil zaklenil s svojo tovarišico bridkostjo in poslušali so verno take povesti, ki bi jih bil drugače ne pravil nikomur.

Ko je bil sam, je legel na zofo, noge so ga šče-mele, v glavi mu je kljuvalo.

Branil se je mislim, lastavicam ali se dale niso prikleniti, planile so v domovino, lačne in žejne, kakor da so bile čakale že dolgo, dolgo na to rešno uro...

Narahlo je potrkalo na duri.

Gospodinja je stopila v izbo ter mu je prinesla močno dišečega čaja.

— Ne zamerite, gospod, da vam posladim ta prvi večer!

MOSKVA V LETU 1920.

Dr. Alfons Goldschmidt.

(Nadaljevanje.)

Angleži govore.

Najprej so pokazali več pertinentnih prizorov z ljudskim petjem, zgodovinsko aranžiranim. Na primer: Peli so neko mučno, melanholično Gorkijevo pesem o čolnu, ki plove po globoki, leni Volgi. Zadnji prizor je bil iz dni, ko so streljali na proletarske množice, ki so demonstrirale pred zimsko palačo v Petrogradu leta 1905. Ranjen mužik se je privlekel na oder in nad njegovo krvjo so peli ponosno, jezno, strastno pesem. Nato so razni umetniki peli lepe pesmi in ljudje so z odobravanjem šepetali imena umetnikov in umetnic. Težke melodije, lahke vaške pesmi, jubilantne pesmi, Internacionalo so umetniki ponavljali, ko je ljudstvo klicalo "bis", "bis". Poleg mene je sedelo kodrasto, rdečelično proletarsko dekle, staro kakih 15 let. Kako je revica trpela vsled vshičenja, razburjenja, in kako je ploskala in vpila: "bis", "bis"! Jaz sem bil popolnoma ganjen.

Ampak kar me je najbolj interesiralo, je bila mala dramica, ki se je vršila med množico. Bilo je mlado, delikatno dekle, ogrnjeno v rdeč pajčolan, z malim in ljubeznivim obrazkom in črnimi kodri, ki so bili komaj vidni iz pajčolana. Njena glavica je slonela na rami mladega orjaka, belolasega Rusa. Svojo močno roko je imel okoli njenega pasu in poželjivo je imel obrnjene oči v krasotico. Stiskal jo je k sebi, kajti vsaka pesem jo je tako ganila, da so ji solze lile po licih. Do dna duše je segala vsaka beseda. In jaz sem videl v njej spomin primitivne duše, proletarski dar na oltar delavstva.

Otroci so sedeli v parterju pred orkestrom in nikdo jih ni odganjal. Z otroško radovednostjo so stegali glavice proti odru, se smejali, šepetali in nakremžili obrazke, če je postala pesem melanholična in opevala trpljenje ali smrt proletarskega junaka.

Končno pride na oder nek deček, sin proletar- ca. Imel je kakih 12 let. Z zvonečim glasom je deklamiral neko proletarsko pesem. Avdijenci je bil poznan in jasno je bilo, da je vaje deklamirati pesmi na shodih, da je vaje govoriti pred občinstvom. Na debuden deček je to, postavil se je junaško na oder, desno nogo malo naprej in začel brez vsakega strahu. Ampak nesreča je hotela, da je v sredi deklamacije obtičal in četudi se je skušal spomniti pozabljenih verzov, ni šlo, pa ni šlo. Avdijenca se je smejala, aplavdirala in ga tolažila. Žene so ga božale in mirile, nikdo pa se ni iz njega norčeval. Revček je skušal storiti najboljše, ampak obtičal je.

H koncu je nastopil še en govornik, ljudje so aplavdirali, zagrinjalo je padlo in šli smo domov. In ko smo šli domov, sem slišal nekoga, tik za menoj, ki je rekel: "To pa mora biti nemški sodrug, kajti pipo ima vedno v ustih".

Plakati.

Na vsakem zidu, na vsaki steni, po vseh prodajalnah, tovarnah, na telegrafskih drogih, povsod vidite plakate in lepake. Plakati s slikami za propagatorične svrhe, mogoče kaka skala, raz katere vihra rdeča zastava, ob katero se je razbila kapitalistična jadrnica. Vidite mogoče plakat, v katerem se vabi komuniste za sobotna opravila, kjer popisujejo konsekvence lenobe, a na drugi strani pa kaže rezultat pridnega dela. Tam zopet vidite plakat, kjer se napadajo stari, umazani caristični uradniki, debelotrebni popi in agresivni vojaški oficirji. Plakati z rdečimi zvezdami, vabilo za rekrutiranje za komunistično stranko, kazoč procesijo delavcev, ki gre mimo kakega reprezentanta starega redu in smelo koraka v hišo, nad katere vhodom je videti začetne črke stranke.

Ampak to niso najbolj interesantni plakati, kajti čudovitejši, znamenitejši in pomenljivejši so bolj plakati drugega reda. Na primer nekatere stene dajejo informacije, kjer se vrše proletarska naučna predavanja tiče se svetovnih problemov, literature, problemov naravnega znanstva, geologije, agrikulture, financ, itd., in vse to zastoni.

Drug plakat zopet apelira na ljudstvo, da skuša iznajti vsakovrstne imitacije in nadomestila, kajti v Rusiji je še danes veliko pomanjkanje raznih surovin. Na primer: velikega pomena za Rusijo bi bilo, če bi se moglo najti nadomestilo za milo in iznajditelj bi dobil 25.000 rubljev nagrade. Kdor ima kako iznajdbo, jo najprej predloži posebni komisiji, ki preiskusi iznajbo, jo distributira med ljudstvo in ga naprosi, da poroča o njeni dobri ali slabi strani. O taki distribuciji nadomestila za milo sem čital, ko sem bil v Jamburgu. Ta način pospeševanja za iznajditelje je jako priporočljiv. V teku vojne je bilo nemško ljudstvo kar poplavljen z raznimi ničvrednimi nadomestili. Ljudstvu so vsiljevali zmleto čokolado iz ilovice, zmleto jajca iz krede in take podobne prevare, ki so se navadno maščevale nad ljudstvom. Če bi vlada najprej vprašala ljudstvo kaj ono misli o nadomestilih, potem tovarnarji ne bi ljudstva tako goljufali, ampak bi skušali producirati nekaj boljšega.

V splošnem je jasno kot beli dan, da se sovjetska vlada trudi, da bi ljudstvo na kar najboljši način seznanila z raznimi metodami vzgojevanja, tako da bi iz neumnega naroda napravila inteligenten narod, kajti edino v dobri vzgoji vidi napredek Rusije. Zato pa je videti povsod letake, ki vabijo ljudstvo, da se vdeležuje znanstvenih predavanj, da zahaja v konservatorije, šole, učilišča, kjer je pouk popolnoma prost. In ravno radi tega, ker je pouk prost, je upati, da bodo ruski naučni zavodi producirali duševne velikane, kajti pod starim režimom, dokler je vladal monopol "slonokoščenih butic", ki so trgali hlače po šolskih klopih, dokler je očetova denarnica mogla plačevati šolnine, so bili izprti bistri možgani proletarcev. To je tudi vzrok, da pod sedanjim sistemom učilišča niso prenapolnjena, kljub temu da je poduk prost. Sedanji sistem hitro prereseša plevel in

tisti, ki sedaj zahajajo v učilišča bodo brez dvoma nekoč velike koristi svojemu narodu. Omeniti je sicer treba, da je še veliko privatnih učilišnih zavodov v Rusiji. Ravno tako je treba poudariti, da vlada nastavlja samo najboljše učitelje in profesorje na svoje učne zavode.

Lenin in Liebknecht.

Ni urada v Moskvi, niti sovjetske hiše, kjer bi ne bila razobešena slika Lenina, kjer bi ne bilo slike tega na smeh se držečega in pri pisalni mizi sklonjenega ljudskega junaka z mehkim ovratnikom (v Rusiji ni trdih ovratnikov, ker primanjkuje škroba). To sliko vidite povsod in v vseh velikostih. Lenin tu, Lenin tam. Imajo pa tudi slike Radeka, Zinovjeva, Bukharina, Balabanova itd. Videti je tudi slike z glavnimi predstavniki Tretje Internacionalne, ki so tako aranžirane, da je Leninova slika na vrhu. Na sobnih stenah, po uradih, prodajalnah pa najdete tudi mnogo slik Karola Marksa, posebno njegov portret, ki po mojem mnenju jako slabo odgovarja njegovim podobnosti. Vendar Leninovo sliko je videti na veliko več prostorih kot pa Marksovo.

Leninova zgodovina in njegov razvoj sta dobro znana. Njegovo osebnost so že mnogokrat popisali. Mogoče pa le ni splošno znano, da je tudi on mnogokrat stal osamljen in da so se mu posmehovali celo njegovi lastni sodrugji in tovariši. Nazivali so ga zavirača in cekljo. Radek in Bukharin se nista strinjala z njim, ampak Lenin je imel prav v kolikor se je tikalo Rusije. In o tem danes ni več dvoma. Imel je prav — v kolikor se tiče Rusije in za Rusijo.

(Dalje prihodnjič.)

UTRINKI.

Povej prekupovalnim družbam s premogom ali drugimi življenskimi potrebščinami, da so profiterji, pa te bodo nahrulili z rdečkarjem, boljševikom in revolucionarjem najopasnejše vrste, katerega je treba takoj deportirati ali pa spraviti na varno.

Toda poročilo, ki prihaja iz uradnih virov iz Washingtona jasno govori, da se to dogaja v veliki meri. Dokazano je, da je morala vlada Zedinjenih držav plačati za premog, ki je vreden pri rovu \$3.50, \$11.00. To je dognal Calderjev preiskovalni odbor, ki mu je bilo naloženo, naj preišče zadevo nabave premoga za zvezno armado. To poročilo dokazuje, da je bil premog prej plačan po tej ceni v zadnjih treh mesecih, odštevši 50e popusta, ki so ga dobivali agentje. Dognano je, da so naredile družbe, ki se pečajo s prodajo premoga, na ta način milijone dolarjev dobička. Vladno naročilo za premog je znašalo 1.000.000 ton.

Senator Calder, Edge in Kenyon, ki so vodili preiskavo in so zasliševali priče, so izrekli ostro kritiko zlasti napram polkovniku D. B. Ventzu, ki je imel nalogo nabaviti premog in ki je zaeno predsednik National Coal Association ter Stonega Coke and Coal Company kot glavne agencije premoga.

Pri zaslišbi je polkovnik Ventz izjavil, da je bile priporočile za nabavo 1.000.000 ton premoga za armado od vojnega tajnika Bakerja, ki je bil mnenja, da je vsled pomanjkanja premoga nujno, da se armada založi s premogom.

Dogovor, ki ga je imel polkovnik Ventz, se glasi, naj se nabavi 250.000 ton premoga po najnižji ceni, ki je mogoča, od ostalega naročila pa dobi polkovnik kot agent 50 odstotkov "komišna".

Priča je izpovedala, da premog, ki je bil nabavljen, ni prišel od družb, s katerimi je posloval on. Kupil je premog, kjerkoli ga je mogel dobiti. Precej premoga je kupil direktno iz vagonov pred premogovnimi rovi, in premogarske družbe so zahtevale zanj toliko, kolikor so mogle dobiti. Nekaj ga je dobil po \$6.00 tona, največ pa po \$11.00 tona.

Ko ga je senator Calder vprašal, če ne misli, da je vlada preplačala premog, zlasti če se vzame v poštev dejstvo, da stane produkcija premoga od \$2.50 do \$3.78 tona, je polkovnik Ventz dejal, da je vlada zahtevala takojšnjo dobavo premoga in to je pomenilo višjo ceno premogu.

Popraševanje po blagu je v kapitalistični družbi največji in najsvetejši zakon, ki ga je treba brezpogojno rešpektirati, zato je ta zakon, kadar ni drugega pri roki, vedno najboljši zatočišče profitarjev, da se odtegnejo odgovornosti in kazni za profitarstvo.

Nemški general Hoffmann, ki je diktiral boljševiški mir v Brest Litovsku, pravi, da je treba uničiti sovjetsko vlado v Rusiji z nasiljem, ne pa delati ž njó trgovske pogodbe, kakor namerava to Lloyd George. To — pravi gen. Hoffmann, bi se doseglo z mednarodno intervencijo. Svoječasno je bil mnenja, da bo padel boljševizem v treh tednih, danes priznava, da se je varal. Nemčija bi bila naredila konec boljševizmu, da niso navalili nanjo zavezniki na zapadu. Lenin in Trotzky sta naredila za Nemčijo mnogo, toda da bo njuna taktika postala koncem konca tako usodepolna za Nemčijo (general misli seveda za nemško junkerstvo) tega ni mislil takrat v Nemčiji nihče. Sedaj je jasno, da hočejo boljševiki svetovno revolucijo ...

Kar govori sedaj gen. Hoffmann, ni nič novega. Saj so tako mislili tudi v Franciji, v Angliji in v Ameriki, ko so podpirali Judeniče, Kolčake, Balakoviče, Semenove in Wrangle, toda kje so danes ti junaki?

Neko poročilo iz Berlina se glasi, da sta Martov in Abrahamovič, voditelja ruske menševiške stranke, ki sta nasprotna taktiki boljševikov, v Berlinu izdala apel, v katerem pozivljeta socialistične stranke in strokovne organizacije, naj zavzamejo skupno akcijo za priznanje sovjetske Rusije, da se odpravi blokada in da dobi Rusija z zunanjim svetom trgovske zveze.

V tem apelu pravita, da Wranglov poraz ni zmaga za boljševizem, ampak je zmaga za rusko re-

volucijo in vse rusko ljudstvo. Ruski mužik, ki sicer nasprotuje komunizmu v svoji vasi, je dal sovjetski vladi zadnjega moža, da porazi Wrangla; istotako so dali vse svoje moči v ta namen ruski socialni demokratje, kajti oboji žele, da se Rusija enkrat za vselej otrese tujih in ruskih reakcionarjev.

Dalje pravi ta manifest: "Čas je prišel, ko je treba postaviti vprašanje o ruski intervenciji od strani evropskih narađov in Zedinjenih držav enkrat za vselej za zadevo častne besede." Vprašanje upropastenja boljševizma — pravi manifest dalje — ni vtikanje zunanjih sil v ruske razmere, ampak da se pusti sovjetsko vlado pri miru in da pride tisto, kar se pričakuje, da naj bi prišlo potom nasilja, samo od sebe od znotraj, kot posledica njegovih nesocialističnih in utopističnih tendenc.

F. S. Deibler, predsednik vseučilišča Northwestern v Chicagi, ki je ob enem svetovalec na illinoškem državnem uradu za dobavo dela, razglašja, da je za vsakih 100 del 228 prosilcev. Do meseca oktobra je bilo več del kakor pa prosilcev. V mesecu novembru je bilo za 100 del 128 prosilcev, v teku zadnjih dveh tednov pa je na vsakih 100 del 265 prosilcev. Če je potreba gradnje javnih del — pravi profesor Deibler — naj se začne z njimi takoj, da se zniža brezposelnost.

Rezervna armada pride po kapitalističnih zakonih z rezervo nakupičene nadprodukcije, in rezervne armade bodo odstranjene šele tedaj, ko bo odstranjena nadprodukcija sama. Nadprodukcija služi kapitalističnemu sistemu, da more izprešati iz ljudstev slednje prihranke; zato je logično, da odprava nadprodukcije ne spada v področje kapitalizma, ampak v področje delavskega razreda, v področje socialističnega delavstva.

Brezposelnost v Angliji dobiva čimdalje večji zamah, in v mnogih krogih se trdi, da se ob tem vprašanju lahko vsak čas razbije celo Lloyd Georgeva vlada, ki je prebredla navidezno mnogo večje krize, kakor pa je brezposelnost. Poleg brezposelnosti pridejo v poštev še finance in pa irsko vprašanje; toda ravno sedaj izgleda, da je brezposelnost eno najvažnejših vprašanj za angleško vlado.

Zadnji čas so brezposelni delavci enostavno okupirali več javnih poslopij in krajevne oblasti niso mogle storiti nič drugega, kakor da so se udale z lepa ter dopustile, da jih brezposelni gotove ure lahko vporabljaajo.

Odbor za akcijo, o katerem se je zadnje čase zelo malo čulo, prihaja v aktivnost in o njem se sliši vsak dan več. Uradniki strokovnih uni, ki so zastopani v tem odboru, so imeli pred kratkim z zastopniki brezposelnih posvet, da se pogovore o krizi. Rezultat posveta je bil, da se skliče eksekutivni odbor "Odbora akcije", ki naj preštudira situacijo in vladne načrte ter ob enem določi, če ne bi bilo umestno uvesti direktno akcijo, da se doseže trgovski sporazum z Rusijo.

Angleško vlado čakajo vsekakor burni časi, ki se morda ne končajo tako povoljno za vlado, kot si morda misli Lloyd George. Ali bo Lloyd George znal voditi tudi z delavei tako diplomacijo, kakor jo je vodil z diplomati njegovi vladi sorodnih imperialističnih vlad v Versaillesu?

Martens, zastopnik sovjetske ruske vlade, je odpoklican domov in s tem odpadejo za Zedinjene države vsa blagovna naročila, ki so bila podpisana potem njegovega posredovanja z ameriški kapitalisti. Ob enem poročajo, da je razveljavljena tudi pogodba, ki jo je izposloval za neko californijsko družbo E. Vanderlip. Vse trgovske transakcije znašajo nad šest milijard dolarjev.

Sedanja administracija je že dalj časa poskušala, da odpravi Martensa iz Zedinjenih držav, češ, da zastopa vlado, ki je za strmoglavljenje kapitalističnega režima. Mnogi ameriški kapitalisti, ki hočejo trgovati z Rusijo, so bili proti njegovi odslovitvi v Rusijo, vsled česar se je njegova ekstradicija vlekla več mesecev. Končno je tajnik oddelka za delo podpisal vladni dekret za odpravo Martensa iz Zedinjenih držav. Martens je imel pravico do priziva, toda med tem ga je njegova vlada v Moskvi pozvala, naj odpotuje in črta vse trgovske zveze, ki jih je naredil z ameriški kapitalisti.

To je dalo povod, da so se uprizorili v senatni zbornici veliki napadi na državni oddelek. Senator France je dejal v senatu: "Dolžim, da kontrolira državni oddelek britska vlada. Nezaslišano je, da mora vsled vladnih krogov izgubiti dežela na trgovini z Rusijo na milijarde dolarjev. Anglija sprejema novega zastopnika iz Rusije in se pripravlja, da monopolizira vso rusko trgovino za svoj dobiček, a v našo škodo."

V privatnem razgovoru je senator France dejal: "Po odhodu Martensa ne bo imela ta dežela nobenega zastopnika ruskega ljudstva, medtem ko so bili zastopniki Rusije priznani v Angliji že pred meseci in storjeni so bili trgovski dogovori, ki obsegajo velikansko količino prometa."

"Ne bom šel tako daleč, da bi dejal, da je bilo držanje naše vlade napram Rusiji diktirano po Britih, toda nobena tajnost ni, da je bilo to držanje v največjo korist britskim interesom."

"Teoretično bi morale biti Rusija in Zedinjene države prijateljici in sodelavki. V mesecu februarju sem predložil v senatu resolucijo, na podlagi katere bi se doseglo z Rusijo večje prijateljstvo. Toda odziva za ta korak je bilo takrat žal, zelo malo; reči pa moram, da ga je danes več kakor kdaj poprej, in da bi bil sprejem resolucije sedaj mogoč."

"Sedanje komunistične institucije v Rusiji niso nič drugo kot mimoidoča faza revolucije; to fazo bi bilo rusko ljudstvo prešlo, da smo mu nudili več pomoči in več sočustvovanja."

"Mnenja sem, da bi odprta trgovina z Rusijo pomagala utrditi in racionalizirati ruske ustanove ter jih dovesti v soglasje z institucijami dežel, s katerimi bi trgovali in delali kupčije."

Čehoslovaški katoliški duhovniki imajo posebno "Jednoto" ali organizacijo, ki vodi z Rimom boj; da se odpravi celibat in uvede za vse katoliške duhovnike ženitev. To, pravijo, je v soglasju nove države, ki je moderna. V smislu teh zahtev so katoliški duhovniki upravnili na papeža spomenico in predložili svoje zahteve, da jih sveta stolica v Rimu sankcionira. Sveti oče pa je odgovoril, da Petrova skala ne trpi takih demokratičnih ustanov, tudi če je država demokratična. Nemški katoliški duhovniki — pravi papeževa enciklika — ki so spadali k tej "Jednoti", so že izstopili iz nje, in tako upa, da store tudi drugi. — Kaj bodo storili kat. duhovniki na Čehoslovaškem sedaj, ni znano.

No, kat. cerkev se ne reformira kar takole. Duhovniki v dotični "Jednoti" morajo izvršiti "fait accompli" — to je poženiti se morajo, in to dejstvo naznaniti sveti stolici v Rimu. Ko to store, jih bo Petrova skala že priznala, čeprav bo vzelo malo več časa. Saj je cerkev priznala tudi Galilejev nauk o sukanju zemlje okrog solca, čeprav je njegovega avtorja svoječasno proklela.

Iz Carigrada prihaja vest, da stoji ob Besarabski meji (Besarabija je bila pred l. 1918. ruska provinca, ki jo je pa mirovna konferenca dodelila Rumuniji) osem divizij boljševiške armade, ki čakajo trenutka, ko se ljudstvo v Besarabiji upre rumunski vladi, in mu pomagajo do osvoboditve. Vsled velikanske draginje in zatiranja, ki vlada nad neposledajočimi sloji v Rumuniji, so protivladni izgredi na dnevnem redu. Pri teh puntih igrajo veliko vlogo boljševiški agitatorji, ki so gonilna sila, in izkoriščajo situacijo v svoj prid. Tudi republika Georgija, ki je služila sovjetski vladi par let za koridor, po katerem so dobivali iz zavezniških dežel razne potrebščine — to je bilo takrat, ko je caroval v Kavkazu še Wrangel — prihaja sedaj pod sovjetsko kontrolo; kajti s padcem Wrangla je postal ta koridor za nje nepotreben. Okupacija Georgije, pravijo poročila, se vrši sporazumno z vojaštvom provincije, ki je po veliki večini itak rdeče.

Človek ne more biti napol svoboden in na pol suženj, je dejal že Abraham Lincoln, osvoboditelj črnih sužnjev v Ameriki. Kar velja Lincolnov rek za črno suženjstvo, to velja danes za mezno suženjstvo. Zato pravijo socialisti, da svoboda, ki jo daje kapitalizem, ni svoboda življenja, ampak svobodno izbiranje med smrtjo in življenjem. Socialisti hočejo svobodo do življenja, kar pomeni svobodo do dela in njegovih sadov!

Iz Stockholma prihaja vest, da se mudi tamkaj po trgovskih poslih za sovjetsko Rusijo prof. Georges Lamonosov, svoječasni oskrbnik eksportnega oddelka za sovjetsko Rusijo v New Yorku, in ima polno moč delati trgovske zveze s Švedsko. Na splošno se sodi, da bo njegova prisotnost na Švedskem ugotovila trgovske zveze z Rusijo.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DO DANES NAZNANJENI SHODI IN SESTANKI ZA SODRUGA OVNA V DRŽAVI WISCONSIN IN ILLINOIS.

V soboto dne 15. januarja 1921 ob 8. zvečer, predavanje o socializmu in potrebi organizacije v East Moline, Ill. Predavanje priredi jugosl. soc. klub št. 219 J. S. Z.

V nedeljo dne 23. januarja v Indianapolis, Ind. Prostor in čas shoda bo naznanjen v letakih, ki jih razdeli sodrug John Vivoda.

Klubi in društva v Illinoisu, ki se še niso odločila za Ovnov shod, sestanek ali predavanje, naj to store kakor hitro mogoče, da se organizirajo priredbe in objavijo v Proletarcu.

Tajništvo J. S. Z.

Aliquippa, Pa. — Naša socialistična stvar v splošnem napreduje, toda reči se mora, da bi napredovala lahko mnogo bolje, če bi bilo med delavstvom malo več razredne zavednosti in malo več aktivnosti. Vse prevečkrat se slišijo besede iz ust delavcev kakor: "Eh, kaj mi bo socialistična stranka, jaz sem boljši socialist brez stranke, kakor pa tisti, ki so v stranki." Kako je to mogoče? Nikdar ni bilo to res in tudi nikdar ne bo, ker ne more biti. Tisti, ki tako govore le razgaljujejo svojo pomanjkljivost o znanju in potrebi delavske politične organizacije, očitno odrekanje do organizatorične discipline, razgaljujejo svojo lenobo ali pa vse skupaj. Kako more biti kdo boljši socialist, če ne spada k socialistični organizaciji, je sploh nerazumljivo. Kadar človek posluša take modrijane, mu pride, kakor da sliši govoriti človeka, ki se prišteva pakitalistom, pa nima kapitala; kakor če sliši človeka, ki trdi, da je kristjan, pa ne veruje v Kristusa ali njegove nauke; kakor če sliši človeka govoriti o formuliranju barv in raznih zdravil, pa ne pozna kemije; kakor če sliši človeka, ki se trka po prsih, češ, da je svobodomiselnec, pa ne ve kaj svobodomiselnost pomeni. Toda med tem ko ljudje, ki si domišljujejo, da so to in ono, ne da bi bili v resnici kar trdijo da so, ne izgledajo tako bedasti, ker se to, kar trdijo da so, ne nanaša tako na njihovo lastno stanje, kajti če kdo trdi, da je kristjan, pa ne hodi v cerkev ali ne veruje v Kristusa, če misli da zna formulirati barvo in zdravila, pa ne pozna kemije, je to stvar, ki se lahko pregleda in škartira kot domišljijo, ki koncem konca ne škodi nikomur; ali če kdo trdi, da je socialist, pa ne vrši socialistične dolžnosti — in ta je v prvi vrsti organiziranje — tedaj je taka trditev smešna in bedasta, ker tak nazov socialisti goljufa samega sebe in druge, ko pripoveduje sam sebi in drugim, da je nekaj, kar ni, ampak ne samo bedasto in smešno je to, temveč je škodljivo, ker je nalezljivo, in trpi vsled tega stvar, ki je resnična, ker trpe vsled tega drugi sodrugi, ker morajo delati za tiste, ki pravijo da so nekaj, kar niso.

Organiziranega socialista dobiš lahko vsak čas na delo, ker več kje je in ga ob času lahko pokličeš; neorganiziranega nazov socialist ne moreš, ker ne veš kje je.

Kako pa naj socialistična stranka izvede svoj program, če ne bi vedela kje so njeni člani in bi jih ne mogla vpreči v delo, kadar jih potrebuje? Ali ni torej trditev, da je tisti nazov socialist, ki trdi da je boljši, kakor pa tisti, ki je v organizaciji, smešna in bedasta? Socializem se ne more uveljaviti samo z mišljenjem kot naprimer kakšna vera, ampak mora imeti v sebi dinamične sile, ki ga bodo uveljavile. In te dinamične sile so organizirani socialisti!

Čimvečja je socialistična organizacija, timvečja je ta dinamična sila, ki goni socialistično gibanje v sme-

ri socialističnega cilja na vseh poljih socialistične aktivnosti.

Ker je temu tako, apeliram na vse somišljenike v naši okolici, naj pristopijo sedaj po Novem letu v socialistični klub št. 211 J. S. Z. in naj postanejo aktivni člani.

Prihodnja seja našega kluba bo dne 17. januarja 1921 v navadnih prostorih. Na tej seji bodo pregledane tudi knjige za zadnjih šest mesecev, vsled česar želim, da pridejo zanesljivo tudi nadzorniki na sejo, tako da bomo začeli z Novim letom delo s čistimi računi.

Jac Kotar, tajnik.

Herminie, Pa. — V naši naselbini je že nekaj let navada, da prirede vsa slovenska društva otrokom božično zabavo, na kateri sprejme vsak otrok nekaj za spomin. Za pokritje teh stroškov se priredi tombola z dobitki, katerih je bilo letos 22. Da je priredba lepša, postavimo tudi običajno božično drevesce in napravimo otrokom primeren nagovor. Na ta način obhajamo stariši z otroci božični večer. Par let sem ni bilo slišati nobene kritike o tej priredbi, sedaj so se pa nekateri oglašili in pravijo, da je to farska priredba. Te kritike prihajajo seveda iz prenapetosti in so brez vsake stvarne podlage. Če bi dotični kritiki stvar pregledali malo bolje bi lahko spoznali, da ni pri takih priredbah prav nič farskega, ker ne služi farskim namenom, ampak splošno družabnim in agitatoričnim. Z otroci je treba priti vsekakor v takih časih v dotiko in jim razložiti pot, ki vodi do boljše bodočnosti. V cerkev jih ne pošiljamo — in s tem se naši kritiki strinjajo. Toda kako naj dobimo mladino na roke, če ne izkoristimo takih prilik, kakor se nudi ravno ob takem času? Če se omeji mladini Jezusa kot človeka (ne kot Boga), ki se je rodil in je bil preganjan radi nauka o ljubezni do svojega bližnjega, in da je bil ta nauk naperjen proti izkoriščevalcem tedanjega časa, ki so v templjih menjavali denar in izkoriščali tedanje proletarce, ni na tem nič farskega. Mladi duši ne moreš vlti drugače razrednega duha in bojnih sil, ki so za moderne proletarce potrebni. Ko odrastejo in se njih obzorje razširi, bodo o tem lahko razvili svoje pojme in jih prilagodili današnjim razmeram. *Nazareneec kot simbol proletarskega mučeništva*, je za otroke ob takem času kot je Božič. Če se njegovo rojstvo in življenje tolmači s proletarskega stališča, primeren medium. Pozneje ko bomo imeli socialistično zgodovino, in bodo pojemale stare tradicije, ki imajo danes moralen vpliv na vso družbo, bo tudi ta stvar lahko drugačna. Ali danes lahko služijo ta, ki so tukaj, in ki se jih ne more karna kratko odpraviti iz spomina milijonov in milijonov. V velemestih, kjer so ti pripomočki in splošno življenje drugačno, je tudi v tem slučaju lahko drugače. V Herminie se moramo ravnati glede teh priredb kakor že odgovarja našim razmeram.

Človeštvo je že tako ustvarjeno, da se rado spominja velikih mož, ki so imeli značaje. Ali ni v naših očeh tudi Debs velik, ker je vstrajal na svojem stališču in so ga vsled tega zaprli? Da, tudi njega se spominjamo ob vsaki priliki in vpoštevamo njegov glas, ker vemo, da prihaja iz prepričanja.

Toda vse to je nekaterim prenapetežem deveta dežela, pa mislijo, da so zelo radikalni, če skočijo pred človeka z gestami, ki kažejo, kakor da ga hočejo pohrustati, ker misli slučajno o teh rečeh drugače, kakor oni.

Nekoč sem bil na seji društva, h kateremu pripadam. Na seji je bil prečitan dopis od New York Call, v katerem je prosilo upravnništvo tega socialističnega lista za podporo. New York Call je list, ki se je držal v času predsedniške kampanje tako svojih načel kot Proletarec, in ni sprejemal v svoja predala kapitalističnih oglasov, dasi bi mu jih bili drago plačali, če bi jih bil sprejel. Toda glava tega društva je skočila po konci kot da ga je gad pičil in je izjavil, da se bo Daily Call pogreznil v blatu, ker je to korporacija, in da se bo ob

prvi priliki nove vojne izneveril. Možakar je po mišljenju podoben clevelandski Zarji, ki nas nazivlje za social patriote. Ali ta fraza je že obrabljena in se jo poslužujejo le še papagaji po zoologiških vrtovih. Če bi hoteli obširneje razpravljati o izvoru te fraze, bi lahko navedli, kdo je bil social-pacifist in socialteologian—elementi, ki se sučejo danes v vrstah najradikalnejših komunistov. Da, svet se suče. Priporočal bi pa papagajem, kakor radi izrekajo te fraze, da čitajo program socialistične stranke.

Včasih se omenja tudi kupovanje Liberty Bondov, kar baje tudi pomaga, da dobi človek ime social patriota. Well, kdo vse pa ni kupoval Liberty Bondov? Mi vemo, da so jih v veliki množini kupili člani najradikalnejše organizacije v Zed. državah. — I. W. W., in zato še davno ne mislimo, da so zato v svoji duši manj radikalni, kakor so bili preje, ali da so zato social patriote.

Naša najglavnejša naloga po volitvah je organiziranje — povzdiga naše J. S. Z., in našega Proletarca. V tem delu naša nasebina ne bo zaostala za drugimi, ki so v tem oziru najaktivnejše in najnaprednejše. To se kaže pri vsaki priliki, ko ima naš klub svoje seje. Če bomo vsi delavci storili na tem polju svoje dolžnosti, potem bodo priimki, ki se mečejo danes brezvestno na levo in desno na sodruge, ki v resnici delajo, izostali, ker se bomo pomikali v večji meri k svojem cilju, v zavesti, da bo naša armada, ko pride čas preizkušnje, nepremagljiva.

V tem smislu želim vsem razredno zavednim delavcem srečnejše Novo Leto, Proletarcu pa 100 odstotkov novih naročnikov!

Anton Zornik.

NOVOLETNI APEL E. V. DEBSA NA SVOJE SODRUGE.

Moji dragi sodrugi!

Kadarkoli sem apeliral na vas, ste se mojemu apelu odzvali v največji meri. Da celo več, bili ste mi osebno dobri in sem vam bil pri srcu, in kot stranka ste mi zaupali in izkazovali na vse mogoče načine spoštovanje, in jaz sem nešteto krat izpraševal svojo dušo, če je v njej kaj takega, kar ne bilo vredno vašega izrednega zaupanja in vaše ljubezni gojene do mene toliko vrsto let.

Vse to je dragocenejše zame kot moja lastna kri, ki mi kroži po žilah, in tej dragocenosti, ki mi je nad vsem drugim najsvetejša, se ne bom v najmanjši meri nikdar vznemiril, tudi če gre za mojo življenje.

Ljubim socialistično stranko in ljubim njene člane — sodruge, ki jo tvorijo, z vsem srcem. Naši komolci se dotikajo drug drugega, kakor roke velike družine ki sedi ob mizi in naši obrazi se srečavajo tudi če so razdaljeni na tisoče in tisoče milj.

Mi smo lahko ločeni drug od drugega, toda razdeljeni nismo nikdar.

Naša srca bijejo na pohodu revolucije, ki pretresa danes svet, kot eno samo srce.

Sodrugi! Kadar se obračam do vas z apeli, delam to iz ljubezni do stvari, ki mi je pri srcu in jo ljubim; za tisto stvar, radi katere smo vpisali svoje življenje in kateri dolgujemo zadnjo kapljo krvi, ki je v naših telesih.

Sedeč na zahvalni dan pri neokinčnem oknu ječe, skozi katerega sije zame tako solnce kakor za vas, kjerkoli ste — solnce, ki simbolizuje luč in svobodo in ljubezen, ki žari v prekrasnih idealih naše stvari, vas prosim, da odstranite mlinске kamne, ki jih ima stranka okrog vratu in jo osvobodite.

Orjaka organiziranega dela je vrgla vojna v dolg. Ta dolg je treba odstraniti, ali pa ostane le velika senca malega pritlikavca!

Sedanji dolg stranke znaša \$10,000. To butaro je treba vreči raz njegovih ledij, ali pa bo naš orjak popolnoma onemogel in postal nesposoben za vsako delo, ki ga čaka in ki ni majhno. To je treba storiti takoj.

Zelo rad bi videl, sodrugi, če bi mogli zbrisati ta dolg do Novega leta, tako da bi začeli z Novim letom delati brez dolga.

A ne samo dolga moramo rešiti stranko, temveč poskrbeti moramo da dobi tudi blagajna nekaj prebitka, tako da nam bo mogoče poslati na agitacijo vsaj 100 organizatorjev na prezrelo polje, ki se razteza na vse strani Zedinjenih držav!

Skoraj slehri sodrug da lahko dolar, nekateri lahko pogrešajo pet, drugi celo deset in več dolarjev.

Če se s tem apelom strinjate, pošljite podporo takoj na gl. stan socialistične stranke. In če ima vaš lokal kakšen prebitek, ga ne more porabiti v boljše svrhe.

PRIHODNJE LETO 1921 BO LETO SOCIALIČNEGA ORGANIZIRANJA!

Socialistična stranka leta 1920 ni bila organizirana, sicer bi bile izpadle predsednikove volitve drugače kakor so.

Leta 1922 lahko izvolimo 100 kongresnikov in proderemo tudi v zvezni senat, toda to je mogoče le tedaj, če bomo organizirani.

Zato pa je nujno, da se rešimo dolga in napolnimo blagajno.

Ali ste z nami po besedi in dejanju? Sedaj je čas, da to pokažete in prispevate z dolarji, ki jih rabi gl. stan socialistične stranke, da jih vpreže v službo, da se njen velikan vzravna in dela z vso silo za odpravo sedanjega kapitalističnega sistema in osvoboditev dela in vsega človeštva za vedno. . .

E. V. Debs.

Sodrugi Debs upravlja svoj apel na splošne sodruge v Ameriki z namenom, da se reši stranka dolga, v katerega je zabredla v času vojne in vsled notranjih homatij, ki so nastale izza cepitve raznih frakcij. Kakor je izdala stranka skozi Debsa svoj apel na splošno članstvo, tako je izdala svoj apel na slovenske in jugoslov. delavce v Ameriki za tiskovni fond Proletarca njegova uprava, in kar veljajo besede v Debsovem apelu za splošno članstvo stranke, to veljajo za naše razmere z ozirom na Proletarca in J. S. Z. za naše delavstvo. Tudi Proletarec bi se rad iznebil dolga in bi imel rad v svoji blagajni nekaj prebitka, tako da bi mogli računati na pomnožitev naše akcije in učvrstitev celokupne ameriške socialistične stranke, katere del smo.

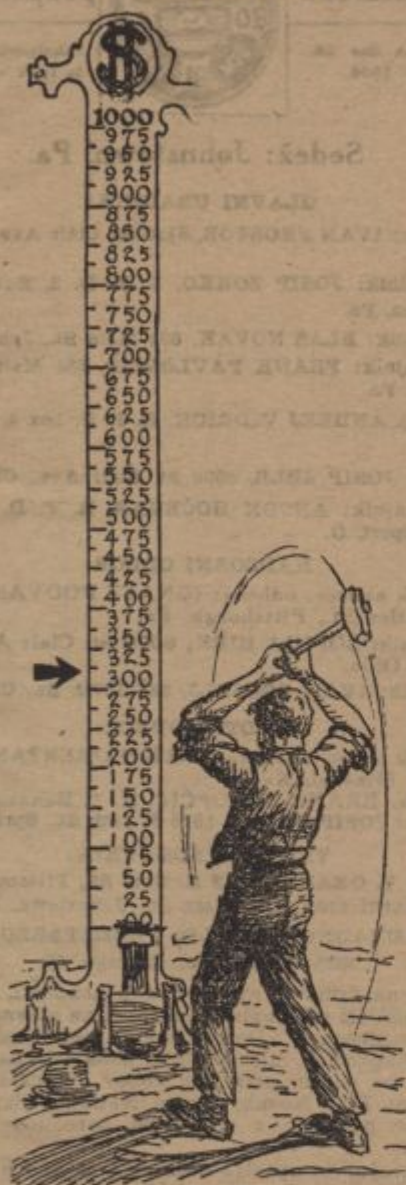
Iz Debsovega apela je razvidno, da J. S. Z. in Proletarec nista edina, ki pošiljata danes apele za denarno pomoč na sodruge in somišljenike.

Prvi odziv na Proletarčev apel za denarno pomoč ni bil brez uspeha, kar izkazuje današnji tozadevni izkaz. Mnoga društva in klubi še niso imeli priliko, da prispevajo v ta fond, ker niso imeli seje, drugi še niso gotovi s kolekto. Toda kakršnikoli so že prvi odzivi, ne smemo pozabiti, da je pot do cilja dolga, in da se mora naša kampanja nadaljevati, dokler ne bo dosežen cilj — to je \$3000.00. Mnogo bolj bi nas veselilo seveda, če bi pristopali naši somišljeniki v socialistične klube in naročali "Proletarca", kajti če bi imel Proletarec več naročnikov in J. S. Z. več članov, bi bili apeli za darove nepotrebnosti. To se bo moralo prej ali slej na vsak način zgoditi, če nečemo, da postanemo organizacija kronične beračije, ki ne more biti ponos organizaciji, ki ima tako vzvišene cilje kot jih ima socialistična stranka: da odpravi sedanji kapitalistični sistem in ga nadomesti s socialističnim, ki naj prinese srečo in blagostanje vsemu človeštvu. Organizacija, ki ima tako ogromen program, se ne more vzdržavati na vse veke z darovi, ampak mora gledati, da ima številno članstvo, ki je vedno in vsepovsod aktivno za stvar, ki jo je spoznalo za pravo.

Sodrugi in somišljeniki! Z besedami, ki jih rabi v svojem apelu sodrug E. V. Debs apeliramo na vas, da prispevate z Novim letom po svoji najboljši moči v tiskovni fond "Proletarca", in da si prizadevate po svoji najboljši moči za pridobivanje novih bojevnikov za J. S. Z. in novih naročnikov za "Proletarca."

SOCIALIZEM se popolnoma vjema z zakoni razvoja. Če bi jim bil nasproten, bi bil nemogoč. Ker je nujen sad razvoja, mora neizogibno priti. Tako neizogibno, kakor jutro, kadar mine noč.

Prispevki v tiskovni fond "Proletarca."

II. IZKAZ

Export, Pa. — Prispevki članstva dr. Smarnica, št. 26, SDPZ.: po 50c: Math Torkar; po 25c: Nick Rogina, Fr. Kužnik, Fr. Merlak, John Mehnak, Ant. Martinšek, Teodor Krivokuća, Milo Rebič, John Suzič, Nick Suzič, Teodor Tedomir, P. Skalec, Alois Supanc, U. Ivankovič, Uras Ivankovič; po 10c: Mike Skalec; (pošiljatelj M. Torkar) skupaj . . . \$4.10

Chicago, Ill. — Frances A. Tauchar \$2.50; Frank S. Tauchar \$5.00; Mary Auein \$25.00; po 50c: Marion Yugo-vich, Anna Turk, Anthonia Urban; po 25c: Katie Bernik, Josephine Kraus, Agata Pengow, Helen Vicih; po 10c: Mrs. Divjak; po 15c: Mrs. Pogačnik; (pošiljateljka Frances A. Tauchar) skupaj . . . \$35.25

Library, Pa. — Druš. Reza Luxemburg št. 386, S. N. P. J. . . . \$2.00

Darragh, Pa. — Prispevki članov dr. Prva Zvez-da: po 50c: Frank Golobich, Ig. Založnik, John Ru-sich, John Babor; po 25c: Jos. Yelovich, Val. Planine, Joseph Mavrich, Tony Stanich; (pošiljatelj John Ba-hor) skupaj . . . \$3.00

Southview, Pa. — Dr. Rdeči Prapor, št. 153 . . . \$2.00

Sheboygan, Wis. — Prispevki članov dr. Združeni-Slovinci; po 25c: John Petek, John Turk, John Simon, John Stiglic, Anton Urbancich, John Jakovec, John Re

zen, Frank Trantmase, Math (priimek nečitljiv), J. Ur-bancich, Jos. Urh, Frank Stih, John Chuk, Joe Susha, Louis Klemenčič; po 10c: M. Rajer, Jos. Matevčič; (pošiljatelj John Supanciek), skupaj . . . \$3.95

Euclid, O. — Člani dr. Zavedni Sosedje št. 158, SNPJ.: po \$1.: Anton Koa, Chas. Schaberl; po 50c: J. Rottar, Joe Kastelic; po 25c: Joe Smrtnik; po 20c: Edi Rome; (pošiljatelj Chas. Schaberl), skupaj . . . \$3.55

Hermine, Pa. — Člani dr. Dolina Tihá, št. 99, so prispevali: po 50c: Fr. Stermljan, Fr. Vozel, John Vo-zel, Paul Koleša, Fr. Hribar; po 25c: John Kožel, Mar-tin Barlič, Filip Zakonšek, John Žagar, Martin Osol-nik, Jos. Čelih, Ignac Golobič, Jurij Klander, John Ko-mar, John Arh; po 20c: Fr. Gaber; po 10c: M. Pavšek; (pošiljatelj Frank Vozel), skupaj . . . \$5.30

Colliers, W. Va. — Prispevki članov dr. Slovenski Potok, št. 364, SNPJ.: po 50c: Math Mohorich, Louis Patrich; po 25c: Frank Bambager, Louis Kosher, Ma-tija Perehich, Tony Dolene, Martin Pustovrh, Frank Shabee, Tony Zupančič; (pošiljatelj Louis Patrich), skupaj . . . \$2.75

Mable, W. Va. — Prispevali od dr. Prvi Maj: po \$1.: John Michelitch; po 50c: Frank Fatur, Andy Zni-daršič, Frank Martinčič, Louis Mankuc, Frank Logar, Lovrenc Selak, Joseph Mezgec, Andrew Kotnik; po 25c: Frank Vantar; po 15c: Rosie Selak; (pošiljatelj John Michelitch), skupaj . . . \$5.90

Forest City, Pa. — Prispevali od dr. Mednarodna Zveza, št. 134, SNPJ.: po \$1.: Joseph Pavšek; po 50c: Joseph Čebular, Anton Drašler, Ignac Čebular, Anton Bajde, Anton Bučar, Jakob Bedenik; po 25c: M. Cigo-le, Anton Božič, Bernard Košir, Louis Ostanek, Joseph Razdrk, Martin Grošelj, Louis Žafran, John Semrov, Fr. Čeehun, Frank Rataic, Louis Krašovec, Anton Ka-linger, Viktor Lavriha, Frank Širca; po 30c: Joseph Lavrich, Vide Grm; po 20c: Ernest Krall; po 15c: Mi-hael Jagrich; (pošiljatelj Frank Rataic), skupaj . . . \$8.79

Hermine, Pa. — Po \$5.: socialistični klub št. 69, JSZ.; po \$1.: Anton Zornik, John Kaus, Henrik Vule, John Asch, Jos. Gasperčič, M. Doboušek, Frank Rach-ne, Florian Bertl, Joseph Robič, Frank Srebrnjak, Ma-tija Arnold, Anton Boltis, Frank Oblak, Ant. Jazbin-šek, Alois Macerl, Joseph Mlekuš, Thom Zmajdovič, Frank Vule; po 50c: Anton Bizjak, Frank Učakar, Fr. Smolič, Jos. Kenda, Andreas Hrabat, Anton Komac; po 25c: Alois Sibir; (pošiljatelj Anton Zornik), sku-paj . . . \$26.25

Lorain, O. — Frank Pelko . . . \$25

Pueblo, Colo. — Joseph Hochevar . . . \$50

Youngstown, O. — John Petrich . . . \$50

Cleveland, O. — Frank Bučar . . . \$50

New Philadelphia, Pa. — Anton Novak . . . \$1.00

Virden, Ill. — Frank Hirsch . . . \$2.50

Greensboro, Pa. — Anton Rodica . . . \$1.00

Skupaj . . . \$109.09

Zadnji izkaz . . . \$211.65

Skupaj do 29. decembra . . . \$320.74

Ako prispevatelji ali pošiljatelji opazijo v imenih kake pomote, naj nam sporoče, da se popravi.

GIRARD, O.

Članom socialističnega kluba št. 222 J. S. Z. jav-ljam, da se vrše klubove seje vsak prvi ponedeljek ve-čer v Slovenskem Domu, soba št. 1, ob 7. zvečer. Va-bim vse sodruge, naj se redno vdeležujejo sej. Ob enem priporočam vsem zavednim delavcem v Girardu in okolici, naj pristopijo k socialističnemu klubu.

Odborniki za prvo polovico leta 1921 so: Frank Kramar, tajnik; Frank Kokošin, organizator; John Galetti, blagajnik.

Za tajništvo kluba št. 222 Frank Kramar,
1022 N. State street, Girard, O.

Jugosl. socialistični klub št. 114 v Detroitu, Mich. je izvolil na svoji decemberski seji sledeči odbor za nadaljnih šest mesecev:

Steve Bajec, tajnik; Mihale Glad, blagajnik; Louis Urbančič, organizator; Agnes Grilec, zapisničarica.

Steve Bajec, tajnik kluba št. 114 JSZ.

Novi socialistični klubi se ustanovljajo v San Francisco, Calif., in v Dodson, Maryland. Organizator kluba v San Franciscu je sodrug John Bernik, v Dodson pa sodrug Max Selak.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam.—Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zavezen. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." — Tajnik kluba št. 27, JSZ.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ. se vrši dne 8. januarja (drugo soboto v mesecu) v klubovih prostorih na 424 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. Organizator.

NAROČNIKOM V DETROITU.

Ker se v Detroitu vse hišne številke spremenjuje, prosimo naše naročnike, naj nam te spremembe sporoče, kakor hitro pridejo v veljavo. Obvestite nas potem dopisnice na kateri naznanite prejšnji in novi naslov, ali pa sporočite spremembo sodrugu L. Urbančiču, 250 Frederick Ave. — Upravništvo.

Ali kaj storite, da dobite socializmu novih pristašev in socialističnemu tisku novih čitateljev? Če ste socialist, je vaša dolžnost, da vršite propagatorno delo za širjenje socialističnih vrst.

Slovenski delavec, pridobi za Novo leto Proletarec vsaj enega naročnika. Skoro vsak ima to priliko, zakaj bi se je ne poslužili? Socialistična beseda potrebuje novih slušateljev. Vi imate moč, da jih pridobite. Poskusite, pa boste uspeli, ako ne pri enem, morda pri drugem ali tretjem. Na ta način se pridobiva nove pristaše socializmu.

ALI IMATE TRINERJEV STENSKI KOLEDAR?

Trinerjev stenski koledar prinese vedno kaj novega v hišo, toda letošnji Trinerjev stenski koledar je izredno interesanten. "Duh rekonstrukcije" daje človeškim mislim voljo za rekonstruktivno delo v vseh panogah industrije in trgovine, okoli glavne srednje slike pa je petnajst zemljevidov evropskih držav, ki kažejo nove meje Italije, Poljske, Čehoslovakije, Jugoslavije, Litvanije itd. Pošljite 15c za pošiljanje stroške. — Ideja tega koledarja je sorodna učinkom Trinerjevega Grenkega Vina, ki tudi pomaga rekonstrukciji, kot rekonstrukciji vašega zdravja, ako trpite vsled slabega teka, zaprtja ali drugih želodečnih neredov. V slučaju nahoda ali kašlja vprašajte vašega lekarnarja ali trgovca z zdravili za Triner's Cough Sedative! — Joseph Triner Company, 1333—45 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

Slov. delavska

Ustanovljena dne 28.
avgusta 1908.

podporna zveza

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

- Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.
Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.
1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 834 Main St., Johnstown, Pa.
2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZOENI ODBOR:

- Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.
1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 6006 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
2. nadzornik: IVAN GEORGE, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

- Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.
1. porotnik: BRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.
2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

- Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.
Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštinih, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovijo: Blas Novak, Union National Bank in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

SODRUGOM V COLLINWOODU.

Seje slov. socialističnega kluba št. 49, JSZ. se vrše vsaki prvi in tretji petek v mesecu v navadnih prostorih. Prihajajte redno k sejam in se udeležujte razprav, ki so na dnevnem redu.

Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem in ki so bili prejšnje čase aktivni v socialistični organizaciji, vabimo, da se zopet pridružijo klubu št. 49 in s tem postanejo aktivni sodelavci v boju za osvoboditev proletarijata. V organizaciji je moč. — Tajnik.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrty petek v mesecu v dvorani ILIRIA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležuje sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji. John Kresse, 396 4th Ave.